

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017)

Et liv uten vold

Status for tiltakene

juli 2017

Bedre føre var. Om forebygging og synliggjøring (tiltak 1-8)

1. Tiltakspakke for forebygging

Det skal utarbeides en tiltakspakke for forebygging av vold i nære relasjoner med tiltak på flere områder. Tiltakspakken skal utarbeides i samarbeid med sentrale aktører på feltet. Det vil nedsettes en arbeidsgruppe ledet av Justis- og beredskapsdepartementet høsten 2013. De første tiltakene skal iverksettes fra 2014. Hovedfokus skal være på primærforebyggende tiltak og forebygging som tar høyde for ulike sårbarhetsfaktorer. Den samfunnsøkonomiske analysen av kostnadene ved vold i nære relasjoner vil danne et viktig bakteppe for utformingen av tiltak.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Regjeringen ved Justis- og beredskapsdepartementet har avsatt 7 millioner kroner årlig til en tiltakspakke for forebygging. Nedenfor gis en oversikt over tiltak som har inngått i pakken i 2014, 2015 og 2016. Tiltakene for 2017 er under planlegging.

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på krisesentre

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) gjennomfører en tilpasning og utprøving av *International Child Development Programme* (ICDP) som metode for veiledning av foreldre på krisesentre. Målsettingen er å forebygge vold, både på kort og lang sikt.

Arbeidet i 2014/2015 er evaluert og dokumentert i rapporten *Evaluering av ICDP utprøvd i krisesentre*. Det konkluderes med at ICDP er godt egnet for foreldre på krisesentre, både i forbindelse med oppfølging av barn og som støtte til foreldre i utøvelsen av foreldrerollen:

- ICDP gir de ansatte et felles språk, styrker kompetansen til å se barns behov og til å inngå i utviklingsstøttende samspill med barna.
- Deltakelse i ICDP-grupper har gitt helt konkrete eksempler på aktiv og hurtig vekst i foreldrenes omsorgskompetanse, med utgangspunkt i bevissthet om foreldrenes egen rolle og handlemåter. Foreldrene har fått økt forståelse for barnas behov og reaksjoner.
- Flere foreldre uttrykte en ny forståelse for hvordan volden virket inn på eget samspill med barna og barnas egen atferd.
- Lederstøtte og forankring ved krisesentrene er sentrale faktorer for implementering og gjennomføring av ICDP-grupper. Arbeidet krever tid til planlegging og gjennomføring, eventuelt vurdering av bruk av vikar i turnus, fysisk tilrettelegging, barnepass ved behov mm.

I 2015 og 2016 er det gjennomført ICDP veilederopplæring for 41 ansatte fordelt på 11 krisesentre i region øst, vest og midt-Norge, som er sertifisert som ICDP-veiledere. Bufdir er i gang med å lage en plan for å spre bruken av ICDP i krisesentre. Som del av arbeidet ble det

invitert til veilederopplæring i Tromsø med oppstart våren 2017. Bakgrunnen for å legge opplæringen til Tromsø, var et ønske om å rekruttere deltakere fra region nord. På grunn av for få påmeldte er opplæringen avlyst. Det er planlagt ny opplæring i Oslo høsten 2017.

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på asylmottak

Buudir og UDI ble i 2016 tildelt 1 150 000 kroner til å fortsette arbeidet med «Tilpasning og utprøving av ICDP i asylmottak» og til ekstern evaluering. Det er gjennomført ICDP-veiledning i grupper knyttet til alle de 11 asylmottakene som er med i piloten. Gruppene har blitt satt sammen ut fra deltakernes felles språk.

Ordningen er evaluert av FAFO. FAFO anbefaler at det bør gis tilbud om foreldreveiledning i alle mottak, og da gjerne basert på prinsippene i ICDP. Videre anbefaler FAFO at organisert foreldreveiledning til foreldre i mottak bør være en del av den pålagte oppfølging kommunene skal foreta overfor barn og voksne i lokale asylmottak, og at organisert foreldreveiledning til foreldre i mottak bør være kommunens ansvar, og ikke mottakets eller UDIs ansvar. UDI og Buudir er i dialog om hvordan dette kan organiseres videre.

Tiltak knyttet til familiegjenforente

Det er i 2015/2016 avsatt 550 000 kroner til tiltak knyttet til familiegjenforente. UDI står for gjennomføringen av tiltaket. Det er et viktig forebyggingsiltak å gi kunnskap om rettigheter og tiltak på utlendingsfeltet om mishandlingsbestemmelsen, både til voldsutsatte som nylig har kommet til Norge og til aktører som bistår dem.

UDI har i 2016 distribuert informasjonsmateriell til aktører som møter og bistår voldsutsatte, og gjort informasjonsmaterialet tilgjengelig på flere språk. UDI har også fortsatt arbeidet med å inkludere informasjon om mishandlingsbestemmelsen i andre instansers informasjonsplattformer. Videre har UDI hatt en informasjonskampanje på Facebook. Formålet med kampanjen var å gjøre det kjent for familiegjenforente at de kan søke om oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag hvis de blir utsatt for mishandling, og gi dem informasjon om hvor de kan søke hjelp.

Som opplæringstiltak har UDI utviklet et e-læringskurs som retter seg mot aktører som bistår voldsutsatte. Kurset gir grunnleggende informasjon om mishandlingsbestemmelsen, søknadsprosessen og hvordan man kan veilede voldsutsatte når de skal søke om selvstendig oppholdstillatelse. Kurset er tilgjengelig på UDIs nettsider www.udi.no/vold. Videre har UDI i samarbeid med KUN holdt flere seminarer om mishandlingsbestemmelsen for relevante aktører. UDI har også igangsatt tiltak for å forenkle søknadsprosessen.

Kampanje rettet mot ungdom i regi av ung.no (#ikke greit)

Ung.no gjennomførte i 2015 en kampanje mot vold i nære relasjoner. Målet var å spre informasjon om krenkelses, vold og overgrep til ungdom. Kampanjen besto av filmer og annonser som ble spredt i sosiale medier. Resultatene var svært gode, og mange unge (ca. 500 000) ble eksponert for budskapet på sin Facebookside. Antall brukere på ung.no økte med 32 % i kampanjeperioden.

Ny kampanje i 2017

På bakgrunn av en registrert økende interesse på ung.no om spørsmål knyttet til seksuelle overgrep og krenkelser, ble det gjennomført en ny kampanje i februar 2017. Kampanjen var en oppfølging og videreføring av kampanjen i 2015. Denne gangen ble temaområdet konsentrert om:

- festrelatert voldtekt
- kjærestevold
- bildespreding på nett

Målet for kampanjen var å spre informasjon om festrelatert voldtekt, krenkelser og overgrep til unge og bidra til bevisstgjøring og forebygging. Hovedelementene i årets kampanje var tre musikkvideoer og 12 annonser som ledet inn til egne temasider på ung.no med relevante artikler.

Resultater

Filmer om voldtekt og bildedeling:

- filmer vist 550 000 ganger (Facebook, YouTube, Instagram)
- 4000 reaksjoner på video (liker, kommentarer, delinger)
- 41 000 klikk på innlegg (til ung.no)

Annonser:

- 382 000 annonsevisninger
- 930 reaksjoner på annonser
- 61 800 klikk på innlegg

Trafikk på ung.no:

- 20 prosent økning i antall økter (800 000)
- 18 prosent økning i antall brukere (611 795)
- 22,5 prosent økning i antall sidevisninger (1,5 millioner)

Det var en oppgang i antall spørsmål til spørretjenesten knyttet til temaene i kampanjeperioden.

Lenke til hovedfilm, festrelatert voldtekt <https://www.youtube.com/watch?v=GDacaX7q4Qs>

Lenke til kortere film, bildedeling https://www.youtube.com/watch?v=_qwzLy3nR2o

For annen informasjon om ung.no, se nettstedet ung.no

Politiets kampanje «Kjernekar»

Politiets holdningskampanje mot voldtekt «Kjernekar» ble utviklet og implementert i 2013 til 2015, gjennom et oppdrag til Kripes. Kampanjen ble lansert i november 2013 og har per i dag rundt 66 400 tilhengere på Facebook. Målgruppen er unge menn i alderen 18-35 år. Målet er å forebygge voldtekter relatert til fest og alkohol/rus. Nesten 40 prosent av alle anmeldte

voldtekter er relatert til fest. Ruspåvirkning, både hos gjerningsperson og fornærmede, inngår i en betydelig andel av voldtektene.

Ved siden av fakta om festrelaterte voldtekter og pekere til viktige adresser for den som har vært utsatt for voldtekt, har kampanjen tatt i bruk animasjonsfilm, plakater, boards i byrommet, kinoreklame og klistermerker for taxi-næringen. Kampanjen har en egen Facebookside. Det vises også til kampanjen i en ny lærebok for ungdomsskoletrinn. Nettsiden er oversatt til engelsk og er tilgjengelig på politiets interne kommunikasjonskanal KO:DE.

Det er ikke avsatt egne midler til Kjernekar-kampanjen i 2016 og 2017, men kampanjen hadde i 2016 et ekstra fokus på studenter og våren 2017 var fokus særlig rettet mot russefeiringen. Facebooksiden er fortsatt i bruk og understøtter politidistriktenes lokale aktiviteter med statusoppdateringer i aktuelle perioder, som for eksempel i russetiden. Kampanjemateriell fra restlageret distribueres til politidistrikter i tilknytning til konkrete aktiviteter.

Se Kjernekar's facebook-side her: <https://nb-no.facebook.com/kjernekar>.

Politiets informasjonskampanje om vold i nære relasjoner «Hvor lite skal du finne deg i?»

Politiets informasjonskampanje «Hvor lite skal du finne deg i?» ble videreført høsten 2016 i samsvar med oppdragsbrev fra Politidirektoratet til Kripos, datert 30. mai 2016. Kampanjen er en forlengelse av oppdraget Kripos fikk i 2014.

Det ble avsatt 4 millioner kroner til arbeidet i 2014/2015 og ytterligere 1,3 millioner kroner i 2016. Kampanjen ble lansert i oktober 2015 og relansert 31. oktober 2016 med vekt på annonsering av nettsiden www.hvorlite.no. Kampanjens varighet i 2016 var 2-3 uker.

Målsettingen med kampanjen er å gi økt oppmerksomhet og kunnskap om vold i nære relasjoner og om hva politiet kan bistå med, slik at den voldsutsatte kan søke hjelp og komme seg ut av den voldelige situasjonen. Politiet ønsker å forebygge vold ved å gjøre unge mennesker oppmerksomme på faresignaler og fortelle at det er viktig å søke hjelp tidlig.

Det er lagt opp til samarbeid med alle politidistrikter. Plakater og brosjyrer er tilgjengelige og kampanjen deles på sosiale medier. All nødvendig informasjon ligger på www.hvorlite.no og fagportalen KO:DE, som alle i politiet har tilgang til via intranettet.

Politiets kampanje-nettsiden www.hvorlite.no er nå knyttet opp mot www.dinutvei.no, den nasjonale nettportalen om vold i nære relasjoner og voldtekt, som driftes av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og finansieres av Justis- og beredskapsdepartementet.

Publikum kan benytte spørretjenesten på www.dinutvei.no. Politiet gir også råd og veiledning, og kan bidra til at både voldsutsatte- og utøvere får kontakt med andre deler av hjelpeapparatet, som for eksempel helse- og sosialetaten, familievernkontor, krisesentre, barnevern og ulike behandlingstilbud.

Sluttrapporten fra Dinamo for kampanjen høsten 2016 viser oppsummert følgende:

- Totale annonseeksposeringer gjennom Schibsted nettverket var 11,6 millioner.
- I november 2016 var det totalt 5,5 millioner eksponeringer. Det er 37,5 prosent flere eksponeringer enn det var betalt for. Totalt ga annonseringen 30 069 likerklikk til hvorlite.no. Kampanjen appellerer spesielt til kvinner og klikkraten for målgruppen kvinner var 0,34 prosent.
- I desember 2016 var det totalt 6,1 millioner eksponeringer som genererte 42 000 besøk til hvorlite.no.
- Tallene tilsier at kampanjen i november og desember 2016 har skapt mye trafikk, materiellet har truffet målgruppen og med 11,6 millioner visninger har kampanjen hatt stor profilerende verdi.
- Kampanjen ble eksponert på toppbanner på nattogdag.no og hybel.no. I løpet av november 2016 ble annonsene eksponert 525 549 ganger og ga 1 960 klikk til hvorlite.no. Dette gir en klikkrate på 0,37 prosent.
- Podcasten til Tusvik & Tønne med «hvorlite»-tema hadde 130 000 avspillinger per uke. I tillegg ble kampanjesiden og podcasten markedsført på Tusvik og Tønnes facebookside med over 15 000 følgere over to uker. Dette er 9 prosent mer enn normalt.
- Kampanjebudskapet og filmene treffer målgruppen på Facebook veldig godt. Med unntak av en post har samtlige kampanjeposter en organisk rekkevidde som overskrider den betalte.
- Det er distribuert 50 brosjyrer hver til 700 legekontorer og helsestasjoner over hele landet.

Se kampanjens nettside her: <http://www.hvorlite.no/>. Totalt er det nå 293 800 unike brukere som har vært inne på siden.

Videreføring, evaluering og erfaringsoppsummering for prosjektet «Et spørsmål om ære?»

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» startet opp i januar 2013. På bakgrunn av at Konfliktrådet i Sør-Trøndelag hadde gjennomført prosjektet «Familievold, forsoning og forebygging» med gode resultater i perioden 2008-2011, der også æresrelatert vold var en del av tematikken i sakene som ble handtert, har Justis- og beredskapsdepartementet finansiert et prosjekt i Konfliktrådet som særlig retter seg mot saker som omhandler æresrelatert vold. Prosjektet ble i 2015 finansiert gjennom tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner.

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» har prøvd ut tilrettelagt dialog i saker som handler om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. I tillegg er offentlig og privat nettverk involvert der det er hensiktsmessig. Målsettingen med prosjektet

er bedre ivaretagelse av ofre for æresrelatert vold, bedre samarbeid i hjelpeapparatet rundt disse sakene samt forebygging av ytterligere voldsbruk og ekstrem kontroll.

Prosjektets årsrapport fra 2014 viser at det til sammen var registrert 32 saker i prosjektet. Sakene fordelte seg på sju nasjonaliteter og dreide seg blant annet om ungdom under 18 år som opplevde alvorlige begrensninger i sin frihet, konflikter mellom barn og foreldre, konflikter med barnevernet i sammenheng med plassering, konflikter i familien i forbindelse med valg av partner og vold og trusler mot ektefelle hvor ære har betydning. Konfliktrådet har samarbeidet tett med andre etater i prosjektet. Politi og barnevern har vært de viktigste samarbeidspartnere.

Nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt

Det ble i 2014, 2015 og 2016 avsatt midler fra tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner til utvikling av en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. Målgruppen for nettportalen er utsatte, pårørende, utøvere og hjelpeapparat. Portalen ble lansert 15. februar 2016. Se for øvrig status for tiltak 18a.

Koble til nettsiden ved å følge denne lenken:

<https://dinutvei.no/>

Studie med identifisering av virkningsfulle forebyggende tiltak

Det skal gjennomføres en studie om virkningene av forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Hensikten med tiltaket er å identifisere forebyggende tiltak som gir god effekt i dette arbeidet og egner seg for videre spredning og nyetablering. Dette kan være primær-, sekundær- og tertiærforebyggende tiltak innenfor en rekke sektorer, inkludert politi, helse, skole etc. og tiltak i regi av frivillige organisasjoner. Studien skal omfatte tiltak både i Norge, Norden og andre land der man har identifisert og gjennomført forebyggende tiltak som antas å ha god effekt. Oppdraget er gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og skal gjennomføres i 2017.

2. KRÅDs rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner

Det kriminalitetsforebyggende råds (KRÅD) rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner skal tydeliggjøres og styrkes.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det kriminalitetsforebyggende arbeidet ble omorganisert i 2015 med opprettelsen av Departementsutvalg for kriminalitetsforebygging og Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Kompetansesenteret er organisert inn under Sekretariatet for konfliktrådene (SfK).

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging skal bidra til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging, både nasjonalt og lokalt, gjennom innhenting og formidling av erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Senteret skal arbeide med kompetanseutvikling og rådgivning, med særlig vekt på å bistå lokalt kriminalitetsforebyggende arbeid. Senteret skal blant annet videreføre og videreutvikle arbeidet med SLT i kommunene (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak). Det er utarbeidet et eget mandat for kompetansesenteret som vektlegger kriminalitetsforebygging i bred forstand.

Departementsutvalget for kriminalitetsforebygging skal legge til rette for et tett samarbeid og en god samordning av den kriminalitetsforebyggende innsatsen mellom departementene. Departementsutvalget har 4-5 møter årlig. Departementsutvalget vil få råd gjennom innspillmøter o.l. basert på erfaringer fra det praksisnære feltet.

Fra 2017 har Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging overtatt ansvaret for tilskuddsordningen til tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Ordningen har tidligere år vært forvaltet av Justis- og beredskapsdepartementet.

Det er opprettet en egen stilling ved Kompetansesenteret som skal ivareta oppgaver knyttet til feltet vold i nære relasjoner, herunder tilskuddsordningen til tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner samt en nasjonal konferanse om å forebygging av vold i nære relasjoner.

3. Avdekking i hjelpeapparatet

Det skal utarbeides en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner. Oversikten skal danne grunnlag for å vurdere hvor det er behov for nye rutineguider/retningslinjer. Oppdraget gis til Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2014.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunns- og helseproblem med store konsekvenser for den enkelte utsatte. Det er derfor av stor betydning at det offentlige hjelpeapparatet er i stand til å avdekke hvem som utøver og hvem som er utsatt for vold, og å igangsette relevante tiltak. Gode rutiner er en forutsetning for at helse- og omsorgstjenesten skal kunne identifisere og møte både utsatte og utøvere av vold slik at de får god og riktig hjelp raskt.

For at gode rutiner skal vare og være like innad i tjenestene, må disse støttes av retningslinjer, veiledere, prosedyrer og andre rutineguider. Arbeidet med slike rutineguider vil også være en pådriver til å heve kvaliteten i tjenestene, tydeliggjøre kunnskapsgrunnlaget og bidra til kvalitetssikring. Videre kan rutineguider styrke samhandling ved at samarbeidspartnere har oversikt over hva andre tjenester gjør og hvordan de arbeider, samt at arbeidsfordelingen tydeliggjøres og blir kjent av alle innen tjenestene.

NKVTS har utarbeidet en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Oversikten danner grunnlag for å vurdere på hvilke områder det er behov for nye rutineguider eller retningslinjer, og viser blant annet mangler knyttet til avdekking av vold mot eldre og omsorgssvikt av barn, samt for avdekking av vold innen psykisk helsevern for barn og voksne.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/OversiktRutineguiderKartleggingsverktoy.pdf>

4. Indikator for omfang av vold i nære relasjoner

Helsemyndighetene skal i samarbeid med justismyndighetene, barnevernsmyndighetene og andre vurdere indikator for omfang av vold i nære relasjoner som kan gjøres tilgjengelig for kommuner.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Folkehelseinstituttet (FHI), i samarbeid med Helsedirektoratet, gjennomført en vurdering av tilgjengelige datakilder med tanke på mulige indikatorer for vold i nære relasjoner. Folkehelseinstituttet etablerte i 2014 en arbeidsgruppe som har bistått i arbeidet og i kartleggingen av aktuelle datakilder. Arbeidsgruppen har bestått av FHI, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Statistisk Sentralbyrå (SSB), NAV og Kommunesektorens organisasjon KS. Rapport ble oversendt Helse- og omsorgsdepartementet i januar 2017.

Arbeidsgruppens gjennomgang viser at ingen av datakildene er særlig egnet per dags dato som indikatorer på vold i nære relasjoner for kommunene. Manglene ved dagens datagrunnlag kan oppsummeres i følgende punkter:

- 1) Kvalitetsmessig mangelfull og til dels tilfeldig registrering
- 2) Store mørketall etter som bare voldshendelser som er kjent av instansene er med
- 3) Ikke alle former for vold i nære relasjoner omfattes
- 4) For små utvalg til at tallene blir pålitelige på kommunenivå

Rapporten konkluderer imidlertid med at flere av datakildene har potensiale for å kunne produsere indikatorer for vold i nære relasjoner. Dette gjelder særlig politiets straffesaksregister (STRASAK), Kontroll og Utbetaling av HelseRefusjon (KUHR), Norsk Pasientregister (NPR), UngData, registrering fra krisesentrene og fylkesundersøkelsene.

5. Rutinemessige spørsmål for å avdekke vold mot gravide

I tråd med retningslinjer for svangerskapsomsorgen fra 2005 skal lege og jordmor som utøver svangerskapsomsorg være oppmerksomme på symptomer og tegn på voldserfaringer og støtte gravide som utsettes for vold i nære relasjoner/mishandling. Retningslinjene for svangerskapsomsorg skal oppdateres i løpet av 2013 slik at rutinemessige spørsmål om vold inngår. Det skal beskrives hvordan spørsmål om vold bør tas opp og følges opp. Det skal registreres vold som tema i helsekort for gravide når det utarbeides et nytt elektronisk helsekort.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Helsedirektoratet oppdatert Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen om hvordan å avdekke vold mot gravide. Anbefalingene er utarbeidet på bakgrunn av forskningsbasert kunnskap, internasjonale anbefalinger, brukererfaringer, klinisk praksis og verdimessige avveininger.

For å hjelpe gravide og deres ufødte barn som er i en utsatt situasjon, anbefales det i retningslinjene at alle gravide blir spurt om sine erfaringer med vold i svangerskapet samt om tidligere erfaringer med vold, etter som det kan påvirke kvinner i svangerskapet. Det anbefales at vold tematiseres så tidlig som mulig. Det er viktig at helsepersonell får grundig opplæring i å snakke om vold.

Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen «Hvordan avdekke vold» (IS-2181) kan lastes ned her: <http://helsedirektoratet.no/publikasjoner/retningslinje-for-svangerskapsomsorgen-hvordan-avdekke-vold/Sider/default.aspx>.

Nytt helsekort for gravide er publisert i papirversjon. Spørsmål om vold inngår. Utarbeidelsen av elektronisk helsekort for gravide er overflyttet til E-helsedirektoratet. Der jobbes det med å utrede nytt elektronisk helsekort, hvor også vold vil inngå.

6. Innføring av bedre og mer kontinuerlig statistikk

Statistikk er viktig for å synliggjøre voldens omfang og konsekvenser, samt hvem utsatte og utøvere er. Det skal innføres bedre og mer kontinuerlig statistikk om vold i nære relasjoner der både kjønn og alder inngår som en del av registreringen, gjennom å

- a) videreføre den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudet om brukerne og tilbudet. Det skal vurderes hvorvidt det er behov for endringer i utforming og metode for innhenting av statistikk for å sikre at behovet for informasjon om utviklingen i krisesentertilbudet blir tilstrekkelig dekket.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Vold i nære relasjoner er et politisk prioritert område, og offentlige myndigheter har behov for kunnskap om kommunenes innsats på området. I henhold til krisesenterlova skal kommunene sørge for et godt og helhetlig krisesentertilbud (§ 1) gjennom samordning av tiltak fra krisesentertilbudet og andre deler av hjelpeapparatet (§ 4). Regjeringen har anbefalt kommunene å utarbeide lokale handlingsplaner om vold i nære relasjoner.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvar for at det blir utarbeidet statistikk om kommunenes krisesentertilbud og for videreutvikling av denne. Fra og med 2017 legges krisesenterstatistikken om til digital løsning. Rapportering for 2016 gjøres tilgjengelig på Bufdirs nettsider. Det legges vekt på lese- og brukervennlighet og statistikken kan lastes ned og skrives ut.

Det er utviklet et nytt skjema i KOSTRA for kommunenes arbeid med vold i nære relasjoner og krisesentertilbud, som kommunene skal rapportere på fra og med årsskiftet 2016/2017. De nye KOSTRA-tallene for 2016 publiseres i slutten av juni 2017.

Sammen med rapporteringen fra krisesentrene, vil de nye KOSTRA-dataene gi et mer helhetlig bilde av kommunenes arbeid mot vold i nære relasjoner.

b) vurdere å legge til rette for å innføre statistikk over henvendelser om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Dette for å sikre god og tilpasset hjelp og oppfølging i de enkelte tjenestene. Aktuelle instanser kan være barnevern, familievern, barnehage og helse- og omsorgstjenester.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Som grunnlag for å arbeide videre med tiltaket har Justis- og beredskapsdepartementet innhentet informasjon om hvordan registrerings- og rapporteringsrutinene er i de enkelte tjenestene og sektorene i dag, når det gjelder saker/henvendelser om vold i nære relasjoner. Aktuelle spørsmål som ønskes besvart er blant annet: Hvilken type informasjon blir registrert om voldsutsatt og voldsutøver samt hvilken annen type informasjon blir registrert. Framgår denne informasjonen i statistikk fra tjenesten eller blir denne informasjonen rapportert om på andre måter? Aktuelle tjenester innen de ulike sektorene er NAV, barnevern, familievern, helsestasjoner og skolehelsetjenesten, fastleger, legevakter og overgrepsmottak, spesialisthelsetjenesten, barnehager og skoler. Dette tiltaket ses i sammenheng med tiltak 6 a og KOSTRA-skjemaet for kommunenes arbeid med vold i nære relasjoner og tiltak 4 om indikatorer for omfang av vold i nære relasjoner.

c) innføre forbedringer i politiets registrering og statistikkføring i saker om vold i nære relasjoner i forbindelse med innføringen av nytt straffesakssystem i politiet.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det arbeides med endringer i straffesakssystemet i politiet. Forbedringer i politiets registrering og statistikkføring skal innføres i denne sammenheng.

7. Omfangsundersøkelser

Det skal gjennomføres omfangsundersøkelser om vold i nære relasjoner hvert femte år. Med bakgrunn i omfangsundersøkelsen med datainnsamling i 2013, vil Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) få i oppdrag å gjennomføre tilleggsundersøkelser vedrørende enkelte grupper der vi særlig mangler kunnskap, som blant annet personer med innvandrerbakgrunn, lhbt-personer og personer med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) presenterte rapporten «Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie om vold og voldtekt» (Rapport 1/2014) i februar 2014. Undersøkelsen, som er gjennomført ved telefonintervjuer, omfatter et representativt utvalg av befolkningen på rundt 4500 kvinner og menn mellom 18 og 75 år. Datainnsamlingen ble gjennomført i 2013. Noen hovedfunn fra undersøkelsen er at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. 9,4 prosent av norske kvinner rapporterer at de har vært utsatt for voldtekt. Det tilsvarende tallet for menn er 1,1 prosent. Fire ganger flere kvinner (9,2 prosent) enn menn (1,9 prosent) er utsatt for alvorlig partnervold.

Undersøkelsen viser at kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Det er nesten utelukkende menn som utøver seksuelle overgrep. Videre viser studien at barn ofte opplever flere typer overgrep samt at personer som var utsatt for fysisk vold eller seksuelle overgrep i barndommen, i mye større grad er utsatt for vold og overgrep også som voksen.

Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep varierer med sosioøkonomiske skillelinjer (utdanning og inntekt). Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep er et folkehelseproblem. Overgrep henger sammen med psykiske helseproblemer. Særlig gjelder dette for kvinners helse, fordi kvinner utsettes for flere typer volds- og overgrepshendelser enn menn.

Særlig voldtekt, men også vold, er fremdeles skjult for politiet og hjelpeapparatet. Bare 10 prosent av kvinnene og 17 prosent av mennene i studien, som hadde vært utsatt for en

voldtekt, anmeldte saken til politiet. Når det gjelder alvorlig vold er tallet noe høyere - litt over 25 prosent av både kvinner og menn har anmeldt forholdet. I tillegg til at det er få som anmelder voldtekt og alvorlig vold er det et fåtall som oppsøker helsetjenester. En del forteller aldri til noen andre hva de har vært utsatt for. Bare 10 prosent av de voldtektsutsatte kvinnene var til medisinsk behandling eller undersøkelse den første tiden etterpå. Ingen av de overgrepssutsatte mennene i denne undersøkelsen hadde oppsøkt medisinsk behandling.

Omfangsstudien danner grunnlag for videre undersøkelser innenfor NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. En ny omfangsstudie planlegges gjennomført i 2019/2020.

NKVTS' rapport kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1174>

20. mars 2015 presenterte NKVTS ungdomsdelen av omfangsundersøkelsen. Rapporten «Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer» baserer seg på intervjuer med ungdom i alderen 16 til 18 år. Studien er en tverrsnittsundersøkelse av norske 16- og 17-åringer. Deltakerne ble intervjuet per telefon, og datainnsamlingen foregikk i tredje kvartal 2013. I alt 1012 jenter og 1050 gutter deltok i undersøkelsen. Svarprosenten totalt var 61,7 prosent, noe mindre for gutter enn for jenter. I undersøkelsen ble deltakerne stilt konkrete og detaljerte spørsmål om vold og overgrepserfaringer. I tillegg ble de blant annet spurt om levekår, psykisk helse og kontakt med rettsapparat og helsetjeneste.

Undersøkelsen avdekket at vold og seksuelle overgrep rammer en betydelig del av barn og ungdom i Norge, at volden og overgrepene for mange starter i tidlig barnealder, og at de voldsutsatte ungdommene ofte har opplevd flere ulike typer vold og overgrep. Det er klare forskjeller mellom jenter og gutter med hensyn til hva slags hendelser og i hvilke relasjoner de er mest utsatt. Gutter har størst risiko for å bli utsatt for fysisk vold fra andre enn foresatte, mens seksuelle overgrep i hovedsak rammer jenter.

Mange voldsutsatte unge føler skam og skyld for det som har skjedd, og det er en klar overhyppighet av psykiske helseproblemer hos ungdommer som er utsatt for vold og seksuelle overgrep. Mye av volden og overgrepene forblir skjult for politi og rettsvesen, og bare en mindre andel av de utsatte har søkt hjelp og fått medisinsk behandling etter hendelsene. En del forteller aldri til noen andre hva de har vært utsatt for.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1611>

8. Voldsmåling

Det skal gjennomføres en ny måling av henvendelser til politi- og hjelpeapparat om vold i nære relasjoner etter mønster fra målingene i 2003, 2005, 2008 og 2012. Målingen skal gjennomføres i 2016 av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Ansvarlig: JD

Gjennomføring: 2016

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har fått i oppdrag å gjennomføre voldsmålingen våren 2017 som er den femte i sitt slag. Formålet med undersøkelsen er som tidligere å kartlegge hvor mange saker om vold i nære relasjoner instanser i førstelinjetjenestene arbeider med i en spesifikk uke. I den enkelte sak kartlegges kjønn og alder på offer og utøver, relasjonen mellom dem, om den utsatte var vitne eller direkte offer, hva slags vold saken gjelder (fysisk, psykisk, seksuell, økonomisk/materiell, trusler), hvor og når volden skjedde sist, om volden var gjentatt eller et engangstilfelle. I tillegg spørres om hvem som etablerte kontakten, om hvordan det skjedde, om det var en ny sak eller om kontakten var opprettet før registreringsuka, og om den utsatte hadde vært i kontakt med andre instanser. I tillegg blir det også spurt om den utsatte har barn eller søsken under 18 år, og i så fall om hvor mange og i hvilke aldersgrupper.

En sekundær målsetting med undersøkelsen er å styrke oppmerksomheten om vold i nære relasjoner hos de deltakende instansene, både gjennom selv kartleggingen og de spørsmål som stilles, og gjennom den oppmerksomhet resultatene får, både i media og gjennom publisering av resultatene på departementets websider.

Målingen i 2017 legges opp etter mønster av målingen i 2012, som en webundersøkelse ved bruk av NSDs web-survey programvare. Undersøkelsen vil i hovedsak bruke samme spørsmål som i 2012, og rette seg til samme instanser: Alle landets sosialkontor (NAV), kommunale barnevern, politidistrikter, familievernkontor, overgrepsmottak, rådgivningskontor for kriminalofre, krisesentre og vern for eldre kontor blir spurt om å delta. Resultater fra målingen som ble gjennomført i april 2017 planlegges presentert over sommeren.

Målingen i 2012 var den fjerde i sitt slag. Ved å gjennomføre målingen gjentatte ganger kan tallene sammenlignes med tidligere målinger og dermed kan man observere eventuelle trender og tendenser. I målingen fra 2012 var 972 instanser invitert til å delta.

Ved målingen i 2008 registrerte hver instans i gjennomsnitt 5,9 saker. I målingen fra 2012 registrerte hver instans i gjennomsnitt 7,74 saker. Det er en økning på 31 prosent. Videre var flere instanser enn tidligere involvert i hver enkelt sak. Dette sammen med den store økningen i antall saker, henvist fra andre instanser, tyder på at kommunikasjonen og samarbeidet mellom instansene har økt.

Det er viktig å merke seg at disse målingene ikke er en måling av forekomst av vold i

samfunnet, men gir oss viktige indikatorer på situasjonen rundt omkring i landets instanser som daglig møter utfordringer knyttet til vold i nære relasjoner.

Rapport fra målingen fra 2012 kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1173>

Trygghet til å handle. Om kunnskap og kompetanse (tiltak 9-13)

9. Kunnskapsformidling

Kompetansen om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet skal styrkes. Kompetansehevingen skal omfatte både grunn- og videreutdanning og kompetanseoverføring i tjenestene. Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 13 (2011-2012) *Utdanning for velferd. Samspill i praksis* vil Kunnskapsdepartementet innføre felles innhold i alle helse- og sosialfaglige grunnutdanninger. Formålet er å sikre at studentene har nødvendige kunnskaper om helheten i helse- og velferdstjenestene, lov og regelverk og viktige samfunnsutfordringer, herunder vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: KD, AD, BLD, HOD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Regjeringen skal lage et nytt system for styring av læringsutbytte i de helse- og sosialfaglige grunnutdanningene. Innholdet i utdanningene skal i større grad enn i dag utvikles og oppdateres regelmessig i tråd med tjenestenes behov. I dette nye styringssystemet planlegges blant annet en felles, overordnet rammeplan for alle de 19 grunnutdanningene. Dette vil være en rammeplan som blant annet skal fastsette felles formål og det som skal være felles innhold for alle grunnutdanningene. I arbeidet med denne vil UHR-rapporten *Felles innhold i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene* følges opp. Denne rapporten foreslår blant annet at kompetanse om sosiale og atferdsmessige risikofaktorer slik som tegn på omsorgssvikt, vold, overgrep, rusmisbruk og andre utslag av fysiske, psykiske, sosiale og sosioøkonomiske problemer bør inn. Kunnskapsdepartementet sendte forslag til forskrift om felles rammeplan for de helse- og sosialfaglige grunnutdanningene og forslag til nytt styringssystem for disse utdanningene på høring 20. januar 2017. Høringsfristen var 21. april 2017. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2527734/>

Rapporten *Felles innhold i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene* kan lastes ned her:

http://www.uhr.no/prosjekter/felles_innhold_i_de_helse-og_sosialfaglige_profesjonsutdann

10. Styrking av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal styrkes for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) ble i 2014 styrket med til sammen 5 millioner kroner, jf. Prop. 1 S (2013-2014), for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner. Fra 2015 ble disse midlene lagt inn som en del av sentrenes grunnbevilgning. Midlene skal bidra til å øke omfanget av sentrenes pågående aktivitet på området, og knyttes særlig til deres arbeid med tiltak i Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017) og Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017).

I 2017 er ytterligere midler øremerket til sentrenes arbeid for økt kompetanse i helsetjenesten om vold mot barn, samt arbeid for økt kompetanse i tjenestene om arbeid med og behandling av barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd.

Sentrene jobber på ulik måte opp mot tjenestene tilpasset regionale behov. Informasjon om RVTSenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no>.

11. Forskningsprogram

Det skal opprettes et eget forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Tema for programmet vil blant annet være årsaker til vold i nære relasjoner, vold i nære relasjoner i et livsløps- og generasjonsperspektiv, særlig sårbarhet og vold i nære relasjoner i minoritetsmiljøer, herunder innvandrer miljøer. Programmet skal også omfatte forskning rundt iverksatte og planlagte tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2018

STATUS:

Det er satt av 50 millioner kroner over fem år til et todelt forskningsprogram om vold i nære relasjoner. 25 millioner kroner tildeles Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og 25 millioner kroner tildeles Velferdsforskningsinstituttet NOVA etter en anbudskonkurranse.

Formålet med det nye forskningsprogrammet er kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling. Resultatene fra forskningen skal gjøre det mulig å følge utviklingen over tid og gi grunnlag for iverksettelse av tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Forskningsprogrammet skal bidra til å styrke og utvikle den tverrfaglige innsatsen og teoriutviklingen på området og bidra til økt forståelse for hva vold i nære relasjoner handler om. Kunnskap om voldens omfang, årsaker, karakter og konsekvenser er avgjørende for god kvalitet i hjelpetjenestene.

Fra 2017 er forskningsprogrammet utvidet med 6 millioner kroner årlig i perioden 2017-2019 til forskning om kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, negativ sosial kontroll og flergifte. Dette er en oppfølging av tiltak 26 i handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020) *Retten til å bestemme over eget liv*.

Forskningsprogrammet ved NKVTS

NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner omfatter både vold blant voksne og vold som barn og unge utsettes for. Programmet tar utgangspunkt i studier som tidligere er gjennomført eller som pågår ved senteret, men formålet er fremfor alt å oppnå mer kunnskap om hvordan vold i nære relasjoner virker inn på ulike grupper i samfunnet. En styrket innsats på dette området ved NKVTS har som mål å hente ut tverrfaglig synergi i skjæringspunktet mellom temaområdene vold og traumer.

Gjennom voldsprogrammet søker NKVTS å:

- Videreutvikle kompetansen på forskning på vold i nære relasjoner og stimulere til forskning som utvikler den teoretiske kunnskapen om temaområdet.
- Etablere nye og sammenhengende forskningsprosjekter på området.
- Stimulere fler- og tverrvitenskapelige tilnæringer i hele forskningsprosessen og styrke forskning som bruker flere typer av metodiske tilnæringer og data.
- Utnytte tilgjengelige og ubrukte data fra tidligere studier, utvikle longitudinelle data, samt øke muligheten til kobling mot registerdata.
- Styrke sammenhengen og synergien mellom de ulike delene av voldsforskningen ved senteret.
- Bidra til kunnskapsoppbygging for politikkutvikling og forvaltning, og til samarbeid med praktikere og brukere.
- Drive forskningsbasert kunnskapsformidling til brede målgrupper i samfunnet og legge til rette for at forskningen blir formidlet, debattert og anvendt.
- Fremme NKVTS' nasjonale og internasjonale samarbeid innenfor voldsforskningen og stimulere til prosjekt- og publiseringssamarbeid på nasjonalt og internasjonalt plan.

Følgende prosjekter inngår i programmet:

- Minoritetsetniske barn, unge og deres familier og vold i nære relasjoner. Fenomenforståelse, håndtering og erfaringer med hjelpeinstanser (2016-2018)
- Vold og rus – En longitudinell studie (2016-2018)
- En nasjonal forekomstundersøkelse av eldre menneskers erfaring med vold i nære relasjoner - om fysisk, seksuell vold og andre typer overgrep (2015-2017)

- Hva kommer det av at så mange kvinner og menn ikke anmelder ektefelle eller partners bruk av fysisk makt, og trusler om bruk av fysisk makt, til politiet? (2015-2017)
- Hvordan er vold mot eldre inkludert i de kommunale handlingsplanene? (2015-2016)
- Kvinner og menn som ikke har søkt hjelp etter å ha vært utsatt for bruk av fysisk makt/trusler fra partner (2015-2017)
- Seksuelle krenkelser i nære relasjoner – utøverperspektiver (2015-2019)
- Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens barnehus (2015-2018)
- Vold i parforhold – kjønn, likestilling og makt (2015-2018)
- Vold, helse og reviktimisering – En longitudinell studie (2015-2018)

Forskningsprosjekt om vold mot eldre:

NKVTS har lansert den første rapporten fra programmet. Studien har problemstillingen: Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte? Studien undersøker om kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner inkluderer eldre utsatte.

Vold i nære relasjoner har fått økt oppmerksomhet de siste tiårene. Dette skyldes blant annet de nasjonale handlingsplanene. En tredel av kommune har fulgt oppfordringen fra myndighetene og utarbeidet kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. NKVTS' rapport beskriver resultatene fra dokumentanalyser av 61 kommunale handlingsplaner fra alle deler av landet. Hensikten med prosjektet har vært å få kunnskap om hvordan de kommunale handlingsplanene inkluderer den eldre befolkningsgruppen og hvordan planene bistår ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som skal gi hjelp og støtte til eldre utsatte.

En av fire kommunale handlingsplaner mot vold hadde ikke inkludert eldre utsatte. I de planene som nevner eldre som målgruppe, er det få eller ingen tiltak for denne gruppen. Heller ikke tiltak som skal støtte ansatte i å gi tjenester til innbyggere man mistenker eller vet er utsatt for vold og overgrep, inkluderer eldre utsatte. Tiltakene i handlingsplanene er gjennomgående generelt formulert.

Spørsmålene som reises i denne rapporten er om de kommunale handlingsplanene mot vold i nære relasjoner er mer planer for visjoner enn handlinger? Er det planer som vil gjøre en forskjell for utsatte så vel som for ansatte? Det reises også spørsmål om de kommunale handlingsplanene slik de er utformet i dag, oppleves som forpliktende av politikere så vel som av ansatte i den kommunale tjenesten? Disse spørsmålene følges opp med tolv anbefalinger som kan være nyttige for veien videre i arbeidet med de kommunale handlingsplanene om vold i nære relasjoner.

Rapporten *Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte?* kan lastes ned her:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2016/09/NKVTS_Rapport_9_2016_Kommunale-handlingsplaner-mot-vold.pdf

I tilknytning til forskningsprogrammet har NKTS også utarbeidet rapporten *Barn i krise: Samarbeidet mellom barnevern og politi*. Når barn utsettes for vold og alvorlige krenkelser og dette blir meldt til politiets operasjonssentral, alarmeres ofte både politiet og barnevernet i den akutte krisen. Hvordan disse to etater samarbeider for å støtte og hjelpe barna under og etter slike hendelser er tema for denne rapporten. Rapporten kan lastes ned her:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/04/NKVTS_Rapport_4_2017_Barn_i_krise.pdf

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på NKVTS' hjemmeside:

<https://www.nkvts.no/forskningsprogram/vold-i-naere-relasjoner-forskningsprogram-ved-nkvts-2014-2019/>

Forskningsprogrammet ved NOVA

Forskningsprogrammet Vold i nære relasjoner ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA er delt inn i tre områder:

1. Utviklingstrekk, sårbarhet og beskyttelse
2. Kulturelle forståelser og underliggende årsaker
3. Tiltak og systemer i offentlig og frivillig regi

Utviklingstrekk, sårbarhet og beskyttelse

Hvert av programområdene spenner over flere forskningsprosjekt. Det første omfatter to prosjekt:

- Utviklingstrekk og identifisering av sårbare grupper
- Sårbarhet og mental helse

I det første prosjektet undersøkes omfang av vold og overgrepserfaringer blant unge og man ser på utviklingstrekk i forhold til voldens omfang og uttrykksformer. Prosjektet inkluderer spørreundersøkelsen UngVold 2015.

I det andre prosjektet studeres tilstander som mulige effekter av vold og overgrep og hva som kan ha betydning for hvilke reaksjoner slike erfaringer kan føre til.

Kulturelle forståelser og underliggende årsaker

Dette programområdet er ramme for prosjektene:

- Seksuell vold i nære relasjoner, defineringsprosesser og kulturelle logikker
- Vold i majoritets- og minoritetsfamilier likheter og forskjeller

I prosjektet om seksuell vold skal NOVA blant annet se nærmere på hvordan og hvor de som er utsatte, setter grenser for hva som gjelder som ulike former for seksuell vold. Man vil se på hvordan kvinnelige og mannlige ofre, i ulike livsfaser og i forskjellige sosiokulturelle miljøer setter disse grensene. I prosjektet om vold i majoritets- og minoritetsfamilier studerer NOVA

blant annet hva som er forskjellig og likt når vold utøves i etnisk norske familier og i minoritetsfamilier.

Tiltak og systemer i offentlig og frivillig regi

Programområde nummer tre omfatter fem forskningsprosjekt:

- Kvalitet og samarbeid i hjelpetjenestene
- Følgeevaluering av Prosjekt November
- Siling av familievoldssaker i rettsapparatet
- Offerstøttende og -beskyttende tiltak i rettsprosessen
- De frivillige organisasjoners rolle(r) under nye betingelser

Alle prosjekter innenfor dette programområdet fokuserer på ulike aspekter ved hvordan utsatte for vold og overgrep opplever noen av de systemer og hjelpetjenester de møter.

Formidling fra programmet

NOVA vil legge stor vekt på formidling av kunnskap som denne voldsforskningen gir. Dette vil til dels skje gjennom publisering i internasjonale forskningstidsskrift, gjennom rapporter og fagbøker og via NOVAs egen nettside og sosiale medier. NOVA vil videre arrangere fagseminarer for ulike målgrupper, samt formidle forskningsresultater gjennom etablerte opplegg som «Morgenkaffe på NOVA».

UngVold 2015

Den første rapporten i forskningsprogrammet «*Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*» ble lansert på morgenkaffe hos NOVA på Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) 8. juni 2016, med justis- og beredskapsministeren til stede.

Rapporten handler om omfang av vold og overgrep blant barn og unge.

- Hvor mange barn og unge har vært utsatt for vold og overgrep i oppveksten?
- Rammes flere av vold og overgrep i dag enn i 2007?
- Er utviklingen lik eller forskjellig for ulike former for vold?

Dette er noen av spørsmålene som belyses i rapporten. UNGVold 2015 er en nasjonal ungdomsundersøkelse blant 18-19 åringer. Samme undersøkelse ble også gjennomført i 2007. Målsettingen med rapporten er å gi et bilde av forekomsten av vold og overgrep blant barn og unge i dag samt å si noe om utviklingen over tid.

I rapporten beskriver forskerne utviklingstrekk for tre former for vold barn og unge utsettes for: Vold fra foreldre, vitneerfaringer og seksuell vold. Rapporten konkluderer overordnet med at vold og overgrep rammer en betydelig andel unge. Dette gjelder særlig vold fra foreldre og seksuell vold, mens vitneerfaringer har et mindre omfang.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>

NOVA har også nylig lansert en artikkel i *Tidsskrift for strafferett* som diskuterer de siste 10-årenes bruk av legalstrategi for å bekjempe vold i nære relasjoner. Hovedfokuset i artikkelen er på utviklingen av straffelovgivning, herunder fremveksten av et eget straffebud mot familievold, samt skjerpede strafferammer. Artikkelen kan lastes ned her:

<https://www.idunn.no/tidsskrift-for-strafferett/2017/02/bruk-av-legalstrategi-mot-vold-i-naere-relasjoner>

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på NOVAs hjemmeside:

<https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/>

12. Forskning rundt helsemessige konsekvenser

Forskningen ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) om de helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner skal styrkes. Senteret skal bidra til å spre kunnskap om dette til relevante instanser og tjenester.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) er styrket med midler fra Justis- og beredskapsdepartementet (jf. tiltak 11) og Helse- og omsorgsdepartementet til et forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Av i alt ni prosjekter innenfor det etablerte forskningsprogrammet, berører tre helsemessige konsekvenser direkte:

1. *Vold, helse og reviktimisering; en longitudinell studie.* Datainnsamling (tredje måletidspunkt) ble avsluttet våren 2017. Det har vist seg vanskeligere enn forventet å beholde respondentene på tredje måletidspunkt slik at antallet respondenter er noe lavere enn estimert. Det har vært gjennomført tiltak for å øke deltakselen, blant annet er det innført bruk av SMS etter ekstra tillatelse fra Regional etisk komité. En vitenskapelig artikkel er publisert i 2017; «The social context of violence: A study of repeated victimization in adolescent and young adults» (Journal of Interpersonal Violence).
2. *Vold og rus; en longitudinell studie.* Prosjektet benytter samme datagrunnlag som omtalt over. Datainnsamling (tredje måletidspunkt) ble avsluttet våren 2017. En artikkel er innsendt et vitenskapelig tidsskrift og andre artikler er under utarbeidelse.

3. Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens barnehus i Oslo. Alderen er endret fra 10-16 år til 10-18 år. Prosjektstruktur ble godkjent av Regional etisk komité 27. september 2016. Det er inngått formell avtale med Oslo Politidistrikt om datainnsamling og videre samarbeid. Datainnsamlingen startet i september 2016, og rutinene for dette fungerer godt. Så langt er 20 fullstendige kartlegginger gjennomført. Inklusjonen har gått langsommere enn forventet. Det som har hindret rekruttering så langt er at det ikke har vært så mange barn som kommer til oppfølging ved barnehuset som følger inklusjonskriteriene. I samarbeid med barnehuset er det iverksatt tiltak slik at datainnsamlingen vil gå raskere framover. Tidsplanen er revidert og har følgende milepæler:

- Datainnsamlingsperioden forlenges til høsten 2017
- Kvalitative intervjuer vil bli gjennomført høsten 2017 og tidlig vår 2018
- Analyser av data og utskrivning av resultater vil foregå høsten 2017 og våren 2018
- Publisering og framlegg ved nasjonale og internasjonale konferanser vil pågå i 2018 og 2019.

Prosjektene finansieres med midler fra Helse- og omsorgsdepartementet, med en ramme på 2 millioner kroner over 5 år. Informasjon om prosjektene legges ut på NKVTS' hjemmeside: <http://www.nkvts.no>

13. Følgeevaluering av handlingsplan

Implementeringen av tiltak i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner skal følgeevalueres gjennom handlingsplanperioden 2014-2017. Oppdraget vil legges ut på anbud våren 2014. Sluttrapport skal foreligge høsten 2017.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Prosjekt November på Stovner politistasjon, etter inspirasjon fra Prosjekt Karin i Malmø i Sverige (jf. tiltak 44), følgeevalueres av Velferdsforskningsinstituttet NOVA som del av forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. Også virkningen av andre tiltak vil inngå som en del av forskningsprogrammet, blant annet vil tiltakene rettet mot frivillige organisasjoner kunne knyttes til forskningsprosjekt om de frivillige organisasjonenes rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Innføringen av ICDP på krisesenter og asylmottak blir evaluert som en del av prosjektene og en gjennomgang av øvrige forebyggende tiltak vil inngå som en del av oppdraget med å identifisere virkningsfulle forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner, jf. tiltak 1.

Alle skal nås. Hjelpe- og behandlingstilbudet (tiltak 14-29)

14. Videreutvikling av krisesentertilbudet

Krisesenterlova som ble innført 1. januar 2010, gir alle kommuner en plikt til å sørge for et krisesentertilbud til kvinner, menn og barn utsatt for vold i nære relasjoner. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) evaluerer kommunenes implementering av loven, med særlig fokus på organisering, ressursbruk, tilrettelegging for ulike brukergrupper, samarbeid med øvrig tjenesteapparat og en vurdering av selve loven. Resultatene vil foreligge høsten 2014 og vil ligge til grunn for en videreutvikling av tilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Kommunenes implementering av krisesenterloven er evaluert av velferdsforskningsinstituttet NOVA. Rapporten ble lansert i februar 2015. NOVA konkluderte med at det har funnet sted en positiv utvikling når det gjelder den hjelpen som gis på og av krisesentrene. Samtidig pekes det på områder hvor det fremdeles er utfordringer:

- Tilbudet til sårbare grupper og tilbudet til menn (som også rammer barn som kommer i følge med far)
- Krisesentrene opplever uklare ansvarsforhold i reetableringsfasen
- Kommunene oppfyller i varierende grad sine forpliktelser til å sørge for et helhetlig hjelpetilbud.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) videreutvikler på denne bakgrunnen krisesentertilbudet på flere områder.

Tilbudet til særlig utsatte grupper

Bufdir har i 2016 og 2017 fått i oppdrag å igangsette utviklingsprosjekter for å styrke krisesentertilbudet til særlig utsatte grupper. I 2016 ble det inngått avtale med Varde Hartmark om

- 1) å utarbeide et kunnskapsgrunnlag (kartlegging av relevant tilbud og lov- og regelverk)
- 2) å utvikle og prøve ut ulike samarbeidsmodeller i utvalgte pilotkommuner/-krisesentre
- 3) å komme med anbefalinger for hvordan kommunene kan styrke krisesentertilbudet til voldsutsatte med utfordringer knyttet til rus, psykiatri eller funksjonsnedsettelse.

Varde Hartmark har utarbeidet en prosjektrapport som oppsummerer foreløpige erfaringer og resultater ved tre pilotkommuner/krisesentre i henholdsvis Moss, Molde og Bodø.

RVTS har fått egne midler til å arrangere kompetansetiltak for involverte krisesentre og kommuner om voldsutsatte med tilleggsproblematikk knyttet til rus, psykisk lidelse og

funksjonsnedsettelse. En bredt sammensatt referansegruppe med representanter fra aktuelle fagmiljøer og myndighetsnivåer har gitt innspill i arbeidet.

Buudir rekrutterer nye krisesentre/kommuner i utviklingsprosjektet i 2017, og har nylig inngått avtale med Tønsberg kommune/Krisesenteret i Vestfold. Buudir gir prosjektstøtte og oppfølging, og vil samle deltakende krisesentre, kommuner og RVTS til et felles møte i juni i år, for å presentere prosjektrapporten og å dele erfaringer og kunnskap. Erfaringer fra utviklingsprosjektet skal inngå i fagveilederen for innhold og kvalitet i krisesentertilbudet som Buudir utarbeider, og referansegruppen er bedt om å bistå Buudir i dette arbeidet.

NOVAs evaluering av kommunenes implementering av krisesenterloven viste at tilbudet til barn i følge med fedre ikke var av god nok kvalitet. Buudir vil derfor igangsette et arbeid for å styrke oppfølgingen av barn i tilbudet til menn i løpet av 2017.

Kompetanse i tilbudet

RVTSene får årlig i oppdrag å arrangere kompetanseheving for ansatte i krisesentertilbudene, nasjonalt og regionalt. Den nasjonale konferansen er en sentral arena for ny kunnskap og nettverksbygging for krisesenteransatte. De regionale samlingene legges opp etter sentrenes ønsker og behov og er viktig for nettverks- og kunnskapsbygging lokalt.

Buudir har i 2017 gitt RVTSene et felles oppdrag om å vurdere ny organisering og gjennomføring av nasjonal og regional kompetanseheving, og de skal komme med forslag innen 15. oktober. Dette gjøres for å imøtekomme tilbakemeldinger Buudir har mottatt fra noen av de sentrale aktørene på feltet, samt for å forsøke å optimalisere utbyttet av kompetansetiltaket. Sentralt i oppdraget er å vurdere sammenheng mellom nasjonale og regionale kompetansetiltak, god lærings- og implementeringseffekt, ressursutnyttelse mv, samt hvordan fagveilederen for kvalitet og innhold i krisesentertilbudet kan implementeres i sentrenes arbeid gjennom kompetansetiltakene.

Sikkerhet i krisesentertilbudet

Krisesentertilbudet skal omfatte et trygt botilbud, og loven gir hjemmel til en forskrift om fysisk sikring av lokaler (Krisesenterlova § 2). Forskrift om fysisk sikkerhet i krisesentertilbudet trådte i kraft 8. mars 2017.

Tilbudet til menn

NOVAs evaluering av kommunenes implementering av krisesenterloven konkluderte med at krisesentertilbudet til menn er av dårligere kvalitet enn tilbudet til kvinner. Buudir så behov for et bedre kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av tilbudet til menn. Det ble derfor inngått kontrakt med Proba samfunnsanalyse om en studie om menn utsatt for vold i nære relasjoner. Studien ble lansert på en konferanse 22. mars 2017, med stor oppslutning (130 deltakere).

I rapporten gjennomgås nordiske forekomststudier, som viser at vold mot menn er et betydelig problem. Rapportens hoveddel er en kvalitativ studie blant brukere av krisesentertilbudet, sentre mot incest og seksuelle overgrep og familieverntjenesten. Studien

trekker fram noen former for vold som ser ut til særlig å ramme menn: Trusler om å bli fratatt samvær med barn og «omsnuing», dvs. at kvinnelig partner påstår at det er mannen som utøver vold. Det at det hovedsakelig er menn som utøver grov og gjentakende vold og kvinner som utsettes, medvirker til at utsatte menn kan oppleve håpløshet slik at det ikke er noen vits i å søke hjelp.

Mannlige brukere av krisesentrene er gjennomgående fornøyde med tilbudet. Samtidig identifiseres flere utfordringer: Informasjonen om tilbudet omhandler i liten grad eksplisitt krisesentertilbudet til menn, og de er ofte aleine og kan føle seg ensomme i botilbudet. Menn med minoritetsbakgrunn kan ha særlige utfordringer knyttet til manglende støtte og frykt for å miste oppholdsgrunnlaget i Norge.

Rapporten diskuterer også hvordan studier av vold mot menn kan utfordre etablerte forståelser av vold. Mens strukturelle perspektiver retter oppmerksomheten mot menns dominans basert på fysisk og økonomisk overlegenhet, peker forfatterne på utsatte menns opplevelser av psykologisk underlegenhet som sentral. Dette understreker nødvendigheten av forskningsmetoder og teoretiske perspektiver som inkluderer menns egne erfaringer. Funn og anbefalinger fra studien vil legges til grunn for direktoratets videreutvikling av tilbudet, både gjennom informasjonsarbeid om vold i nære relasjoner og om hjelpetilbudet, i anbefalingene i faglig veileder for krisesentertilbudet som er under arbeid og i kompetanseheving.

Studien kan lastes ned: <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003902>

Tilbudet til barn

Bufdirs gjennomgang av tilbudet til barn ved krisesentrene i 2016 (jf. tiltak 23 a i – tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)) En god barndom varer livet ut viste blant annet at barn som kommer med far får ofte et dårligere tilbud enn barn som kommer med mor. Dette er bakgrunnen for at det igangsettes et utviklingsprosjekt om dette tema, i samarbeid med krisesenter/kommune i 2017 (jf. ovenfor). Hva som er et godt tilbud til barn, vil være et sentralt tema i faglige anbefalinger for innhold og kvalitet, som Bufdir nå utarbeider (jf. neste avsnitt). Det er også behov for oppdatert kunnskap om hvordan barna opplever hjelpen de får, samt kunnskap om barn med behov for ekstra oppfølging.

Faglige anbefalinger for innhold og kvalitet i tilbudet

Bufdir fikk i 2016 i oppdrag å utvikle faglige anbefalinger for innhold og kvalitet i krisesentertilbudet. Veilederen vil være web-basert, men skal også kunne skrives ut (emnevis eller i sin helhet). Det er knyttet en ekspertgruppe og en referansegruppe til arbeidet. Brukerne av veilederen, dvs. ansatte ved sentrene, har deltatt i workshops for å gi innspill til innhold, presentasjonsform og struktur. Sentrale temaer vil være krisesentrenes kjernetilbud, sikkerhet og beskyttelse, samtaletilbudet, oppfølgingsforløp, tverretattlig samarbeid, tilbudet til barn, tilbudet til sårbare grupper og tilbudet til menn. Veilederen vil etter planen publiseres ved årsskiftet 2017/18.

Et helhetlig tilbud

Krisesenterlova stiller krav om et helhetlig tilbud gjennom samordning av tjenester fra krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet (§§ 1 og 4). Individuell plan kan være et virkemiddel i denne samordningen (§ 4). Bufdir laget i 2015 en oversikt over gjeldende lovverk på området og kartla dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan (jf. tiltak 40). Det gjennomføres i 2016 og 2017 en utprøving med bruk av individuell plan for beboere i krisesentertilbudet (som en del av utviklingsprosjekter for styrke tilbudet til særlig sårbare grupper) og det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold.

Krisesentrenes lokaler

NOVAs evaluering av kommunenes implementering av krisesenterloven viste at mange krisesentre holder til i lite egnede lokaler som trenger rehabilitering/tilpasning for å innfri lovens krav om et trygt botilbud (§ 2) og tilrettelegging for ulike brukergrupper (§ 3). Dette bekreftes også av en gjennomgang som Bufdir har gjort av hvordan krisesentrene selv vurderer behovet for utbedring av lokaler. Bufdir har tatt initiativ til et samarbeid med Husbanken om aktuelle tiltak som kan bidra til utbedring av krisesentrenes lokaler, og om hvordan voldsutsatte kan prioriteres i kommunenes boligsosiale arbeid.

Evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterloven kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Krisesentertilbudet-i-kommunene>

15. Veileder om krisesentertilbudet

Det skal utarbeides en veileder for kommunene om innholdet i krisesentertilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) publiserte i februar 2015 «Veileder til krisesenterloven». Hovedmålgruppen er kommunene, som etter krisesenterlova er pålagt ansvaret å sørge for et krisesentertilbud, samt fylkesmennene som fører tilsyn. Veilederen ble i 2015 distribuert til alle kommuner, fylkesmenn, Kommunenes organisasjon KS (sentralt og regionalt), krisesentre og RVTSer, sammen med informasjon om veileder og retningslinjer ved seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming (jf. tiltak 18 i handlingsplan mot voldtekt, (2012-2014)). I arbeidet med å gjøre kjent materialet knyttet til tiltak 18, ble det informert om «Veileder til krisesenterloven». I følgebrevene ble det gitt tilbud om deltakelse fra Bufdir på relevante fora for å presentere veilederne. Det har kommet relativt få henvendelser. Veilederen er tilgjengelig på Bufdirs nettsider og kan bestilles i trykket utgave.

I opptrappingsplanen mot vold og overgrep (2017-2021), som ble behandlet i Stortinget i april 2017, inngår et tiltak om å utrede endringer i krisesenterloven, med sikte på å klargjøre kommunenes ansvar for å forebygge vold og overgrep.

Veilederen kan lastes ned her: <http://bestill.bufdir.no/pub/vold-og-overgrep/krisesentertilbud/veileder-krisesenterloven>

16. Kartlegging av saker som omhandler vold i nære relasjoner ved NAV-kontor

Det skal kartlegges i hvilken grad og hvordan Nav-kontorene er involvert i saker som omfatter vold i nære relasjoner. På bakgrunn av kartleggingen skal eventuelle tiltak for å utvikle arbeids- og velferdsforvaltningens rolle i dette arbeidet vurderes.

Ansvarlig: AD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Arbeids- og velferdsdirektoratet skal bidra til at NAV-kontorene har den nødvendige kompetansen om særlige problemer og behov relatert til henvendelser fra personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. Arbeids- og velferdsdirektoratet har gjennomført en kartlegging av hvordan kontorene er involvert i saker som omhandler vold i nære relasjoner. NAV-kontoransatte (særlig kommunalt ansatte) er oppmerksomme på vold.

Direktoratet har fulgt opp undersøkelsen ved å revidere veileder om vold i nære relasjoner. Veilederen er lagt ute på NAV.no sider. Veilederen er nylig blitt revidert.

Veilederen kan lastes ned her:

<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Samarbeid/Relatert+informasjon/Vold+i+n%C3%A6re+relasjoner+og+menneskehandel>

17. Oppfølging av kartleggingen av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjennomfører Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) en kartlegging av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse. Resultatene fra kartleggingen vil foreligge våren 2014 og skal ligge til grunn for det videre arbeidet med å sikre voldsutsatte med funksjonsnedsettelse tilgjengelig og tilrettelagt hjelp.

Ansvarlig: BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

NOVAs rapport «Tjenestetilbudet til voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne» ble lansert i april 2014 og kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Tjenestetilbudet-til-voldsutsatte-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>

NOVA kommer i rapporten med fire hovedanbefalinger:

- Opplæring av tjenesteutøvere
- Universell utforming av krisesentrene
- Universell utforming av informasjon
- Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

Opplæring av tjenesteutøvere

Personer med nedsatt funksjonsevne som mottar tjenester, har krav på tjenester også i et krisesentertilbud. Dette forutsetter kompetanse og samarbeidsformer med kommunens ordinære tjenester, som ivaretar personens behov både knyttet til vold, beskyttelse og funksjonsnedsettelsen. Informasjon om dette finnes på NAKUs hjemmesider:

<http://naku.no/kunnskapsbanken/92>

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) gjennomfører utviklingsprosjekter for å styrke kommunenes krisesentertilbud for voldsutsatte med utfordringer knyttet til alvorlige rusproblemer, alvorlige psykiske lidelser og funksjonsnedsettelse (se tiltak 14). Prosjektene vil omfatte utvikling og utprøving av modeller for samarbeid som gir god ivaretagelse av disse målgruppene. Resultatene fra arbeidet vil gjøres tilgjengelig for alle kommuner. God oppfølging av disse brukergruppene vil også stå sentralt i fagveilederen som utvikles.

Retningslinjer/veileder om «Seksuelle overgrep mot voksne personer med utviklingshemming» rettet mot kommunene

Bufdirs nettside www.vernmotovergrep.no er det laget materiell for opplæring av ansatte i kommunene om seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming. Her kan man laste ned retningslinjene, veilederen, lettlest versjon av retningslinjene og en plakat for hvordan

man går frem ved oppdagelse av seksuelle overgrep. Nettsiden har også forslag og hjelp til hvordan kommunene kan drive internopplæring i bruk av retningslinjene.

Mange kommuner benytter seg av dette materialet. For å få kunnskap om bruk og effekter av materialet, ga Bufdir NOVA i oppdrag å se på hvilke erfaringer kommunene har med nettstedet www.vernmotovergrep.no, retningslinjene og veilederen som er utviklet. Rapporten ble lansert i april 2017. Resultatene vil legges til grunn for revidering av materialet og arbeidet med TryggEst (se nedenfor).

Rapporten kan lastes ned her: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Vern-av-risikoutsatte-voksne>

Universell utforming av krisesentrene/sentre mot incest og seksuelle overgrep

Det er få voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne som søker hjelp fra krisesentrene og sentrene mot incest og seksuelle overgrep. NOVA peker på at tilbudene ikke er tilgjengelige for voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne som en årsak. Det har over tid vært en økning i antallet krisesentre som er tilrettelagt for personer med fysisk funksjonsnedsettelse, fra 18 i 2007, til 33 i 2014. Vi vet imidlertid ikke hva tilretteleggingen konkret innebar. Fra 2015 er sentrenes rapportering om dette derfor mer spesifisert. Mest vanlig tilrettelegging er handikaptoalett (32 (av 46) tilbud for kvinner og 15 (av 43) tilbud til menn), trinnfri adkomst (25 tilbud til kvinner og 13 tilbud til menn) og rullestolrampe (23 tilbud til kvinner og 8 tilbud til menn). 11 tilbud til kvinner og seks til menn er universelt utformet. Tilbudene til menn er generelt mindre tilrettelagte enn tilbudene til kvinner.

Hvorvidt sentrene mot incest og seksuelle overgrep er tilrettelagt for brukere med funksjonsnedsettelser, inngikk også for første gang i sentrenes rapportering i 2015. Alle sentrene har en eller flere typer tilrettelegging. Sju av de 22 sentrene oppgir at de er universelt utformet. Ellers er de vanligste typene tilrettelegging handikaptoaletter (16), rullestolrampe (11) og trinnfri adkomst (8). Relativt få sentre har tilrettelegging for blinde og svaksynte og døve.

Universell utforming av informasjon

Ifølge NOVA-rapporten er det lite informasjon om hjelpetilbudet for voldsutsatte, og det som finnes er vanskelig tilgjengelig. Det er derfor behov for informasjon om: Hva er vold? Hvor skal man henvende seg dersom man blir utsatt for vold? Hvilken hjelp kan man få? Informasjonen må tilfredsstillende kravene til universell utforming. Bufdir har i 2015 lansert nye nettsider, hvor informasjon om vold i nære relasjoner og hjelpetilbudene for voldsutsatte inngår. Nettsidene oppfyller kravene til universell utforming av informasjon. Det er lagt lenke til www.vernmotovergrep.no fra voldsforsiden.

Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelser

Bufdirs nettside www.vernmotovergrep.no har en egen lettlest-brosjyre for personer med utviklingshemming. Brosjyren omhandler hva overgrep er, og hvordan en kan melde fra hvis

man er utsatt for overgrep. Brosjyren finnes på norsk, engelsk, nord- og sørsamisk og de viktigste minoritets/innvandrerspråk, og kan lastes ned på www.vernmotovergrep.no. Bufdir lanserte i mars 2017 en lettlestbrosjyre om nettvett; Vett på nett. Målet er å forebygge overgrep på nett. Både ved at personer med kognitive utfordringer blir offer for overgrep på nett, men også at de selv kan begå overgrep på nett. A4 utgaven tilfredsstillende kravene til lettlest, men den er også utgitt i A5 format. Brosjyren er egnet for alle som trenger lett tilgjengelig informasjon om nettvett. Både brosjyre og en veiledning til hvordan man bruker brosjyren, finnes på vernmotovergrep.no. Brosjyren er laget i samarbeid med Kripos, Medietilsynet, Redd Barna, Tromsø kommune, Bærum Kommune, Ridderne og Habiliteringstjenesten St. Olavs Hospital.

Brosjyren kan lastes ned her:

https://www.bufdir.no/global/Vett_på_netts_Brosjyre_A4_Bokmal.pdf

Utprøving av TryggEst

TryggEst er en modell for håndtering av vold og overgrep mot særlig sårbare voksne. Den er utviklet etter en modell av Safeguarding of Vulnerable Adults (SOVA) systemet i England. Bufdir forbereder i 2017 en pilotering av modellen, for gjennomføring i et utvalg kommuner i 2018.

TryggEst inngår også i opptrappingsplan om vold og overgrep (2017-2021), jf. Prop. 12 S (2016-2017). Som et nødvendig kunnskapsgrunnlag for utprøvingen, ba Bufdir NOVA om å kartlegge hvordan kommunene jobber på dette området, dvs. organisatorisk (på systemnivå) og hvilke verktøy kommunene benytter seg av for å forebygge, avdekke og håndtere vold og overgrep mot risikoutsatte voksne (jf. ovenfor). Rapporten ble lansert i april 2017 og kan lastes ned her: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Vern-av-risikoutsatte-voksne>

18. Informasjon til utsatte for vold i nære relasjoner og hjelpeapparat

Det skal legges til rette for at informasjon om rettigheter og hjelpetiltak kan formidles til voldsutsatte og hjelpeapparat på en god og tilpasset måte, herunder:

a) Det skal etableres en ny nettportal om vold i nære relasjoner for utsatte og hjelpeapparat. Hovedformålet er å gjøre eksisterende informasjon tilgjengelig for målgruppene. Informasjonen skal være tilgjengelig på flere språk. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å utvikle nettportalen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget med å utvikle og drifte en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt ble gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). NKVTS har samarbeidet

med Norske kvinners sanitetsforening (NKS), Krisesentersekretariatet, RVTS og andre aktuelle aktører om utviklingen av portalen.

Nettportalen dinutvei.no ble lansert 15. februar 2016 med Justis- og beredskapsministeren til stede. NKVTS drifter portalen med en redaksjon på 3 stillinger.

Dinutvei.no gir oversikt over hjelpetilbud, informasjon og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep. Portalen drifter også en spørsmål-svartjeneste hvor spørsmåstilleren har mulighet til å stille spørsmål anonymt. Portalens målgrupper er både utsatte, utøvere, pårørende og fagfolk.

dinutvei.no skal bidra til at det blir enklere å:

- få oversikt over hjelpetilbud som finnes, lokalt og nasjonalt
- få tilgang til kunnskap om egen eller andres situasjon
- bli trygg på å henvende seg til hjelpeapparatet, uansett grunn

Deler av innholdet i portalen er oversatt til arabisk, kurdisk, somali, thai, tyrkisk, urdu, farsi, russisk, samisk, spansk, engelsk, fransk og polsk.

Besøk på siden

Fra lansering (15. februar 2016) fram til utgangen av juni 2017 har dinutvei.no hatt om lag 70 000 unike besøkende, og mer enn 220 000 sidevisninger. Besøkende er i snitt innom 2,47 sider per økt. Det betyr at brukere av siden klikker seg videre inn på nye artikler, og ikke forlater siden umiddelbart. I mai 2017 hadde portalen 3921 unike besøkende og 12 210 sidevisninger. De siste månedene hadde dinutvei.no 150-200 besøkende per dag på hverdager.

De mest leste artiklene samlet sett er «Vanlige reaksjoner etter vold, voldtekt eller andre seksuelle overgrep», «Ulike former for vold» og «Har jeg blitt utsatt for vold?». Hva som er mest lest påvirkes imidlertid av kampanjer og mediebildet, eksempelvis rykket artikkelen «Hemmelig adresse, adressesperre, ny identitet og skjerming» opp på første plass i midten av mars 2017, knyttet til 8. mars markeringene. Artiklene som er mest lest er som forventet. Det er både et ønske om og behov for mer informasjon og kunnskap blant befolkningen. Siden med hjelpetilbud og spørsmål- og svartjenesten er også jevnt over godt besøkt.

Per juli 2017 har Facebook-siden til dinutvei.no 4693 «liker». Redaksjonen har med ujevne mellomrom sponset Facebook-poster. Eksempelvis ble det i juni sponset to poster med nye filmer, og nærmere 100 000 mennesker ble nådd på den måten. Reaksjoner på poster og antall nye følgere øker i perioder med sponsering av poster.

Dinutvei.no kommer stadig høyrere på trefflisten på Google-søk, og i perioder uten ekstra innsats på Facebook kommer flere enn halvparten av brukerne inn på portalen den veien.

Spørsmål- og svartjenesten

Ved utgangen av juni 2017 har det kommet 202 spørsmål til dinutvei.no. Det kommer rundt 4 spørsmål per uke og de fleste får svar etter to til fire dager. Et fagpanel som består av

politifolk, jurister, psykologer, leger, sosionomer, barnevernspedagoger etc. bistår redaksjonen i dinutvei.no med å svare. Fagpanelet bidrar for øvrig også i å produsere og kvalitetssikre innhold til nettsidene.

Spørsmålene kommer både fra kvinner og menn, unge og eldre som enten er utsatt for vold eller overgrep, eller som lurere på om de utsetter andre for vold eller overgrep. Pårørende og bekymrede har også henvendt seg, det samme har fagfolk. Spørsmålene gjenspeiler at de som henvender seg opplever både fysisk, psykisk, seksuell, verbal og digital vold. Spørsmål til Politiets kampanje «Hvor lite skal du finne deg i?» (jf. tiltak 1), ble fra våren 2016 videresendt til dinutvei.no. Dette har også generert en del spørsmål knyttet til det å anmelde og/eller til politiets arbeid med vold og overgrep.

Spørsmål- og svartjenesten er nylig oppdatert, slik at det nå er mulig å registrere kjønn og alder. Det er også lagt til en tilbakemeldingsfunksjon på om svaret var til nytte eller ikke.

Markedsføring

Redaksjonen lagt ned betydelig innsats for å nå fram til flere brukergrupper og gjøre portalen bedre kjent, blant annet gjennom produksjon og utsendelse av informasjon om dinutvei.no til alle landets fastleger, helsestasjoner, krisesentre, familievernkontorer, støttesentre mot incest og seksuelle overgrep og politistasjoner, samt gjennom samarbeid med Norske kvinners sanitetsforening om å spre informasjon via deres landsomfattende organisasjon, nettverk og arrangementer. Redaksjonen har også holdt innlegg på konferanser.

Redaksjonen har også produsert en presentasjon/film som i juni ble vist på skjermer på legekontorene over hele landet knyttet til «Hvilepuls»-ordningen. Det er annonsert i fagtidsskrifter som *Tidsskrift for Den norske legeförening* og *Sykepleien*.

Oversettelser

Tekster som beskriver de ulike hjelpetilbudene både for utsatte, utøvere og berørte er nå oversatt til 13 språk og publiseres så raskt det tekniske er på plass.

Film og konferanse

Ytterligere én film er produsert. Filmen henvender seg til innvandrerbefolkningen og planlegges lansert offisielt i tilknytning til seminaret «Barrierer mot å søke, og mot å gi, hjelp ved vold - påvirkes barrierene av om den som blir utsatt for vold har flyktning- eller innvandrerbakgrunn?» 30. august 2017. Les mer om seminaret her:

<https://dinutvei.no/aktuelt/443-seminar-barrierer-mot-hjelp-ved-vold>

b) Behovet for en alarmtelefon for voldsutsatte skal vurderes i tilknytning til ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. NKVTS får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av behovet for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I 2014 fikk Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i oppdrag å utrede om det er behov for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt. Rapporten «*Nasjonal alarmtelefon? - en kartlegging av behovet for en nasjonal telefon for voldsutsatte*» ble lansert 17. april 2015. Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Nasjonal-alarmtelefon.pdf>

NKVTS konkluderte med at det er behov for å etablere en nasjonal telefon, med ett felles nummer, for mennesker med voldsrelaterte erfaringer. NKVTS pekte i sin rapport på ulike forutsetninger/kriterier for at en slik nasjonal telefontjeneste for voldsutsatte skal lykkes:

- En gratis, lett tilgjengelig, heldøgns telefontjeneste, betjent 24 timer i døgnet på helårsbasis.
- Et telefonnummer som er lett å huske.
- At telefonen er gjort godt kjent for hele befolkningen og for spesielt utsatte grupper.
- Nær forbindelse med nasjonal nettportal og høy kvalitet på informasjonen i nettportalen (jf. tiltak 18 a).
- Tilrettelegging for alle typer brukere (språk, etnisitet, funksjonsevne).
- Kunnskap og kompetanse.
- Avgrensning av oppgavene.
- Kommunikasjon mellom praksisfelt (alle slags instanser), nettportal og nasjonal telefon.

NKVTS fikk i 2015 i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet å utrede hvordan en landsdekkende telefontjeneste for personer utsatt for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep kan utvikles. NKVTS har blant annet sett på hvilken funksjon en slik telefontjeneste skal ha, hvilken kompetanse de ansatte bør ha, omfanget av henvendelser og hvordan telefonen kan organiseres. Rapporten ble offentliggjort i juli 2016.

Av NKVTS' anbefalinger kan nevnes at telefontjenesten bør være en anonym tjeneste, som har funksjonen å lytte og støtte, samt lose og informere brukerne. Det anbefales at også pårørende, nettverket til utsatte og fagfolk som møter utsatte, blir en del av telefontjenestens målgruppe. NKVTS har også blant annet pekt på hvilken kompetanse de ansatte bør ha og ulike måter å organisere telefontjenesten på. De har også beregnet kostandene ved de ulike modellene. Departementet vurderer anbefalingene i rapporten og tar disse med seg i det videre arbeidet.

Rapporten kan lastes ned her: <https://www.nkvts.no/rapport/telefonjteneste-for-utsatte-for-vold-i-naere-relasjoner-og-seksuelle-overgrep-utredning-av-ulike-modeller-og-losninger/>

19. Tjenestetilbudet ved barnehusene

Regjeringen vil vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å utvide tjenestetilbudet ved Statens barnehus slik at flere instanser kan gi bistand i samme lokalitet.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har fremmet Prop. 112 L (2014-2015) om endringer i straffeprosessloven om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner til Stortinget. Lovforslaget ble vedtatt ved av Stortinget 15. juni, jf. Innst. 347 L (2014-2015) og Lovvedtak 91 (2014-2015). Lovendringene trådte i kraft 2. oktober 2015.

Endringene styrker barns og særlig sårbare voksnes rettssikkerhet samt gi bedre vern mot vold og seksuelle overgrep, uten å svekke siktedes rettssikkerhet. Ansvar for avhørene overføres fra domstolene til politiet, og første avhør skal som hovedregel tas uten at mistenkte siktes og varsles om avhøret. Samtidig utvides adgangen til å ta supplerende avhør, slik at siktede får stilt spørsmål til vitnet på bakgrunn av det som har kommet frem i første avhør. Videre skal det bli obligatorisk å ta tilrettelagt avhør og bruke barnehus når fornærmede og andre vitner avhøres i saker som gjelder seksualforbrytelser, kjønnslemlestelser, vold i nære relasjoner, drap eller kroppsskade. Dette med mindre barnehuset og avhørsleder er enige om at det klart er til barnets beste å ta avhøret et annet sted.

Justis- og beredskapsdepartementet har med hjemmel i endringene utformet en ny forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner der det er gitt nærmere regler om tilrettelagte avhør. Forskriften trådte i kraft samtidig som lovendringene.

Forskriften kan lastes ned her: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098>

En arbeidsgruppe ledet av POD og med deltakelse fra Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og fra barnehusene, har utarbeidet felles retningslinjer for Statens barnehus. Retningslinjene ble sendt barnehusene og politidistriktene 19. desember 2016. Retningslinjene skal revideres innen utgangen av 2017.

I Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) (jf. Prop. 12 S (2016-2017)) framgår det at regjeringen vil utrede om avhør av barn og unge under 16 år, som er mistenkt for seksuelle overgrep, skal gjennomføres ved Statens barnehus.

Det er nå 11 Statens barnehus rundt om i landet samt en underavdeling av barnehuset i Bodø i Mosjøen. Det er også besluttet at det skal etableres en underavdeling av Statens barnehus Tromsø i Finnmark.

20. Kartlegging av kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner skal kartlegges for å bedre faktagrunnlaget for hvordan tjenestene forholder seg til vold i nære relasjoner. Det vil bli igangsatt en avgrenset kartlegging av helse- og omsorgstjenestene i kommunene, blant annet fastleger, helsestasjons- og skolehelsetjenesten og psykisk helsearbeid.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført en avgrenset kvalitativ kartlegging/intervjuundersøkelse blant ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenester, herunder fastleger, jordmødre på helsestasjon, helsesøstre i skolehelsetjenesten og ansatte i hjemmesykepleien. Hensikten med undersøkelsen har vært å bedre fakta- og kunnskapsgrunnlaget for hvordan tjenestene arbeider med vold i nære relasjoner. Rapporten, «Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner», ble publisert 29. september 2016, og er tilgjengelig på

<https://www.nkvts.no/rapport/kommunale-helse-og-omsorgstjenesters-arbeid-med-vold-i-naere-relasjoner-en-kvalitativ-intervjuundersokelse/>

Sentrale funn i rapporten:

- Selv om de ulike helse- og omsorgstjenestene har ulike rammer, formål og pasient- eller brukergrupper, viser undersøkelsen at det er noen fellestrekk som går igjen for et vellykket arbeid med vold i nære relasjoner. Noe som synes å være viktig, er at den ansatte tar initiativ til å snakke om vold og spørre om voldserfaringer. De ansatte forteller at de aller fleste pasienter eller brukere synes det er greit å bli spurt om vold. Jordmødrene som spør rutinemessig, erfarer at det store flertallet synes det er uproblematisk å bli spurt, og flere av kvinnene har bemerket at det er positivt at jordmødrene spør.
- De ansatte som opplevde trygghet i egen rolle, hadde et mindre anstrengt forhold til å arbeide med saker som innebærer vold eller overgrep. Tryggheten hang ofte sammen med lengre tids erfaring innenfor yrket, men antallet voldssaker de ansatte hadde arbeidet med tidligere, var kanskje enda viktigere. Kartleggingen viser også at det å involvere personen det gjelder i for eksempel beslutninger om hvilke instanser som skal kontaktes, kan være avgjørende for at vedkommende skal synes at hjelpen er god. Når det handler om arbeid med barn gjelder imidlertid andre regler for videre informasjonsplikt og håndtering.

- Når det kommer til samarbeid mellom tjenester, er det å kjenne godt til hverandre noe som trekkes frem som viktig av de fleste. Både å kjenne den andres arbeidsbetingelser og rammeverk, men også å ha personlig kjennskap til hverandre gjennom å ha møttes i jobbsammenheng, kan senke terskelen for å ta kontakt. God informasjonsflyt i saker partene samarbeider om er sentralt.
- Rapporten viser også at personlig engasjement for problemstillingen har mye å si for hvordan helsearbeiderne i de kommunale helse- og omsorgstjenestene arbeider med vold i nære relasjoner. Tid og tilgjengelighet i møte med pasientene står frem som viktige faktorer, som bidrar til en god opplevelse av hjelpeapparatet.
- Forhold som synes å hemme arbeidet med vold i nære relasjoner, var blant annet dårlig tid og knapp ressursituasjon. Lite erfaring med arbeid med vold, synes også å være en hemsko for å komme inn på temaet i møte med pasientene eller brukerne. Dette hadde gjerne også sammenheng med manglende rutiner på arbeidsplassen for å spørre om vold, og dermed lite trening i å snakke om dette.
- I samarbeidet med andre instanser ser det ut til at manglende informasjonsflyt, lite kjennskap til andres arbeidsmetoder samt uenighet om hva som er den beste løsningen, var noen av de viktigste årsakene til at samarbeidet ikke fungerte.

21. Styrking av fastlegenes kompetanse om vold i nære relasjoner

Nær alle personer i befolkningen er tilknyttet en fastlege. Fastleger blir oppsøkt på bakgrunn av en rekke helseplager og problemstillinger som kan være relatert til vold. For å styrke fastlegenes kompetanse i forebygging, avdekking og oppfølging av utsatte og utøvere av vold i nære relasjoner skal det utvikles og tilbys et e-læringskurs for fastleger.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (Nklm) har utviklet et e-læringskurs for fastleger om vold i nære relasjoner. Nettkurset er fritt tilgjengelig på hjemmesiden til Nklm: www.legevaktmedisin.no. Det består av 10 moduler og omfatter forebygging, avdekking og oppfølging av vold i nære relasjoner, og inkluderer også tema kvinnelig omskjæring, tvangsekteskap og menneskehandel. Nettkurset er målrettet fastleger, men også andre aktører innen helse- og omsorgstjenesten kan ha nytte av det.

Nettkurset er søkt godkjent som tellende i videre- og etterutdanning innen spesialiteten allmenntid medisin med 6 kurstimer. For å få sertifikat, kreves det individuell innlogging til kursportalen. Denne funksjonen vil være tilgjengelig innen kort tid.

22. Utvikling av behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner

Behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner skal bedres gjennom å videreutvikle det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene og vurdere hvordan det bedre kan ivareta voldsutsatte, samt revidere prioriteringsveiledere for spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Arbeid med å bedre ivaretagelsen og behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner, gjennom å videreutvikle det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene pågår gjennom ulike tiltak og satsinger, herunder ulike kompetansehevingstilbud i regi av de Regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene), e-læringskurs for fastleger og rekruttering av psykologer til de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven trådte i kraft 1. november 2015.

Prioriteringsveilederne for spesialisthelsetjenesten er revidert i tråd med lovendringene. Vold i nære relasjoner er tatt inn som en individuell faktor som må overveies i hvert enkelt tilfelle.

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide pakkeforløp både på psykisk helse og rusfeltet. Målet er å bedre tjenestene ved å bidra til økt brukermedvirkning, bedre samhandling, mindre uønsket variasjon i utredning og behandling og bedre ivaretagelse av somatisk helse og levevaner.

Hvert enkelt pakkeforløp skal utarbeides spesielt. Det er imidlertid en del felles problemstillinger og forhold som skal inkluderes i alle pakkeforløpene, blant annet kartlegging og avdekking av mulige volds- og overgrepserfaringer. Det etableres en egen ressursgruppe som skal gi innspill til arbeidet med pakkeforløpene som viktige momenter ved kartlegging, utredning og behandling for de som har vært utsatt for vold, overgrep og traumer, og/eller de som utøver vold/overgrep.

23. Ny veileder for helse- og omsorgstjenesten

Det skal utarbeides en ny veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner. Veilederen skal dekke helse- og omsorgstjenesten både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014

STATUS:

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt sin tilslutning til at Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) kan være ansvarlig utgiver for veilederen i stedet for Helsedirektoratet. NKVTS har tidligere levert et utkast til veileder til Helsedirektoratet. Helsedirektoratet er i dialog med NKVTS om hvordan dette best kan gjøres. Helsedirektoratet vil lage faglige råd på egen nettside og linke til veilederen når den er klar.

NKVTS' veilederutkast dekker helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner både mot barn, voksne og utøvere av vold.

24. Revidere veilederen for psykososiale tiltak

Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer ble utgitt i 2011. Veilederen skal revideres slik at den ivaretar voldsfeltet bedre.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Den reviderte veilederen for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer *Mestring, samholdighet og håp* ble ferdigstilt og utgitt i mars 2016. Den reviderte veilederen tar inn i seg nytt lovverk, ny forskning og erfaringer etter 22. juli terroren og omtaler konsekvenser av vold. Revidert versjon ivaretar både større ulykker og katastrofer, samt enkeltkriser (som konsekvenser av og arbeid med voldshendelser). De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er i gang med å implementere veilederen opp mot tjenestene i den enkelte region.

Veilederen kan lastes ned her:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1166/Mestring,-samholdighet-og-hap-veileder-for-psykososiale-tiltak-ved-kriser-ulykker-og-katastrofer-IS-2428.pdf>

25. Oppfølging av evalueringen av overgrepsmottakene

Evalueringen av overgrepsmottakene skal følges opp gjennom tiltakene nedenfor, samt gjennom tiltak særlig rettet mot barn som presenteres i den kommende strategien om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Regjeringen kommer tilbake til de ulike tiltakene i det enkelte års statsbudsjett, og det tas forbehold om at de vil bli gjennomført når det er budsjettmessig dekning.

a) Forankre ansvaret for voksne som har vært utsatt for seksuelle overgrep, i spesialisthelsetjenesten fra 2015. De regionale helseforetakene skal starte planlegging av hvordan tilbudet skal utformes slik at sykehusene er klar for å overta ansvaret fra 2015. I gjennomgangen må det gjøres en vurdering av dagens overgrepsmottak og om disse skal videreføres, eventuelt på hvilken måte.

b) Styrke kompetansen i spesialist- og kommunehelsetjenesten i håndtering av vold og seksuelle overgrep, blant annet ved å vurdere å stille krav om at alle som deltar i legevakt har gjennomført kurs om vold og overgrep. Kompetanse om vold og overgrep skal inngå i spesialistutdanningen for allmennleger, og det skal vurderes særskilte obligatoriske kurs.

c) Styrke Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i å utvikle og spre kompetanse i helse- og omsorgstjenesten i håndtering av både medisinske og psykososiale forhold knyttet til vold og seksuelle overgrep.

d) Vurdere sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å gjøre denne vurderingen.

e) Etablere et kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å etablere et slikt kompetansenettverk.

Ansvarlig: HOD

STATUS:

a) Tjenestene til volds- og overgrepsofsatte skal integreres i de ordinære tjenestene, og spesialisthelsetjenesten har fått hovedansvar for tilbud til barn og voksne utsatt for seksuelle overgrep fra 2016. Eksisterende, robuste kommunale mottak skal videreføres gjennom avtaler mellom regionale helseforetak og kommuner.

Helsetjenesten skal fortsatt utføre kliniske rettsmedisinske undersøkelser som bistand til politiets arbeid der forholdet er anmeldt. Regionale helseforetak har fått ansvar for å inngå avtaler med justissektoren om slik bistand. Ansvarsforhold knyttet til sporsikring der anmeldelse ikke foreligger, herunder økonomiske konsekvenser, skal utredes nærmere. Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har gitt oppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet med frist 1. oktober 2015. Rapporten er nå ferdigstilt og følges opp av Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Det ble gitt et tilleggsoppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet i mars 2016, knyttet til rapporten «Utredning av ansvarsforhold rundt og finansiering av sporsikring og skadedokumentasjon i volds- og overgrepssaker». Helsedirektoratet og Politidirektoratet er bedt om å utrede økonomiske og administrative konsekvenser for spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten knyttet til forslaget om å lovfeste en plikt for helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten til å sørge for at nødvendig sporsikring og skadedokumentasjon tilbys personer utsatt for vold av et visst omfang og seksuelle overgrep. De to direktoratene er i tillegg bedt om å utrede de økonomiske og administrative konsekvensene av å lovfeste oppbevaring av biologisk materiale der formålet ikke (primært) er helsemessig. Utredningene ble levert 1. oktober 2016.

Helse- og omsorgsdepartementet stilte i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2015 krav om at arbeidet med å planlegge videreføring av eksisterende robuste mottak gjennom avtaler og overtakelse av kommunale mottak skulle startes opp slik at dette kunne være på plass i 2016.

I oppdragsdokumentet for 2016 er de regionale helseforetakene gitt i oppdrag å ha ansvar for tilbud til voksne og barn utsatt for seksuelle overgrep, herunder ha inngått avtaler med videreførte robuste kommunale overgrepsmottak, fra 1. januar 2016. For helseforetak og kommuner som ikke har inngått slike avtaler per 1. januar 2016, er det satt en endelig frist for avtaleinngåelse til 1. juli 2016.

De regionale helseforetakene rapportere i mars 2017 at de fleste helseforetakene har inngått slike avtaler.

b) Ny forskrift om krav til og organisering av kommunal legevaktordning, ambulansetjeneste, medisinsk nødmeldetjeneste mv. (akuttmedisinforskriften) trådte i kraft 1. mai 2015. I forskriften stilles blant annet krav om kurs i akuttmedisin og kurs i volds- og overgrepshåndtering for leger og annet helsepersonell som deltar i legevakt.

c) I henhold til planen og gjeldende statsbudsjett er økonomisk styrking av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) videreført i 2017. RVTSene mottar økt bevilgning som beskrevet under tiltak 10. NKVTS er styrket med midler som beskrevet under tiltak 12.

Midlene styrker sentrenes arbeid med utvikling og spredning av kompetanse i helse- og omsorgstjenesten, knyttet til håndtering av både medisinske og psykososiale forhold rundt vold og seksuelle overgrep.

Informasjon om sentrenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no> og www.nkvts.no

d) Det er behov for å bedre kunnskapen hos helsepersonell om hvordan sikring av spor ved overgrep kan bedres. Helsedirektoratet er i tildelingsbrevet for 2015 bedt om å komme med forslag til hvordan dette kan gjøres, herunder vurdere en sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet har gjort en foreløpig vurdering av nytten av sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helse- og omsorgsdepartementet følger dette opp overfor Helsedirektoratet.

e) Det er i oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2015 satt følgende mål: *Det er etablert kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin.*

De regionale helseforetakene rapporterer at det er etablert kompetansenettverk i enkelte helseforetak. Flere helseforetak har etablert en nettverksstruktur som ikke er organisert som et formelt nettverk. Det arbeides videre med å etablere kompetansenettverk i flere helseforetak.

26. Videreutvikling av tilbudet om tannbehandling til utsatte for vold i nære relasjoner

Det er under etablering flere team av tannlege og psykolog i fylkeskommunal tannhelsetjeneste som utreder og behandler personer som er eller har vært utsatt for vold og overgrep. Tilbudet som gis skal bidra til kunnskapsutvikling på området. Systematisk kunnskapsutvikling skal danne grunnlag for vurdering av behovet for et slikt tilbud på landsbasis.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Siden 2012 har Helsedirektoratet gitt tilskudd til etablering av tilrettelagt tannhelsetilbud til personer som har vært utsatt for tortur, overgrep eller som har odontofobi. Tilbudet forankres i fylkeskommunene i samarbeid med de regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) og relevante fagmiljøer innen odontologi. Det er etablert 31 team spredt i alle regioner (se tabellen nedenfor). I 2016 ble det tildelt 34,5 millioner kroner til formålet. I 2017 er bevilgningen økt med 5 millioner kroner.

	Region nord	Region øst	Region vest	Region midt	Region sør	Sum
Antall team	8	6	8	3	6	31
Lokalisasjoner	7	6	7	3	6	29
Årsverk psykolog	1,8	1,4	2,1	1,4	2,1	8,8
Årsverk tannlege	1,9	1,8	2,9	0,9	1,9	9,4

27. Videreføring av tilbudet til voldsutøvere gjennom Alternativ til vold og familieverntjenestene

Arbeidet med hjelpe- og behandlingstilbudet til voldsutøvere skal videreføres gjennom tilskudd til Alternativ til vold (ATV) og ved å styrke familieverntjenestenes kompetanse. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i oppdrag å utarbeide en plan for hvordan familieverntjenestene kan styrke tilbud til utøvere av vold i nære relasjoner. Utviklingen av familieverntjenestenes tilbud til voldsutøvere vil foregå i tett samarbeid med ATV. Tilbudet på feltet skal være likeverdig og tilgjengelig for alle.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått i oppdrag å styrke behandlingstilbudet til voksne voldsutøvere i familieverntjenesten. Det overordnede målet er et likeverdig og landsdekkende behandlingstilbud av høy kvalitet til voksne voldsutøvere. Arbeidet må sees i sammenheng med oppdraget om å styrke og utvikle tilbudet til barn utsatt for vold og unge voldsutøvere (jf. tiltak 34 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)), samt den generelle styrkingen av arbeidet mot vold i familievernet. Tjenesten ble i 2016 styrket med 19 millioner kroner. Hovedprioriteringer har vært familievernets forebyggende arbeid, tilbudet til familier med høyt konfliktnivå og tilbudet til voldsutsatte barn og voldsutøvere.

I følge registreringer fra 1. tertial 2017 var voldsproblematikk et tema i 1306 kliniske saker og i 401 meklinger i familievernet. Dette utgjør 13,6 prosent av det totale antall avsluttende kliniske saker og 7,8 prosent av det totale antall avsluttende meklinger. Imidlertid viser gjennomgang ved Enerhaugen familievern kontor og Bergen og omegn familievernkontor at vold er et tema i en langt høyere andel av de kliniske sakene. Det er grunn til å anta at det sterke fokuset på voldsarbeidet, blant annet med opprettelsen av spisskompetansemiljø og regionale ressursmiljø på vold, har ført til en økt oppmerksomhet i tjenesten slik at flere voldssaker avdekkes og flere får hjelp.

Det er etablert et spisskompetansemiljø på vold i nære relasjoner ved Enerhaugen familievernkontor i Oslo, som skal bidra til god fagutvikling og kvalitetssikre praksis i tjenesten. Bufdir ferdigstiller i 2017 en plan for fagutvikling på vold i tjenesten, i samarbeid med spisskompetansemiljøet på vold. Planen vil implementeres fra og med 2017. Det er også utarbeidet et utkast til veileder for arbeidet mot vold i familievernet, som videreutvikles og piloteres i 2017. ATV vil bistå med å kvalitetssikre det faglige innholdet i veilederen. Det er opprettet ressursmiljøer for arbeidet mot vold ved utvalgte familievernkontor i hver region. Disse kontorene skal bistå andre kontorer i regionen med veiledning og bistand, og bidra til økt kompetanse i tjenesten. Dette arbeidet videreutvikles og prioriteres i 2017. Bufdir vil igangsette en evaluering av Bufetats kompetansemodell, herunder organisering i spisskompetansemiljøer, ressursmiljøer og generalistkontorer, i 2017.

Samarbeidet mellom Bufdir og ATV ble i 2016 formalisert gjennom en samarbeidsavtale. Samarbeid mellom spisskompetansemiljø, ressurskontorer, de øvrige kontorene og ATV skal videreutvikles der det er hensiktsmessig og geografisk mulig. De fleste ATV-kontorer har nå formaliserte samarbeidsavtaler med ett eller flere nærliggende familievernkontor. ATV samarbeider tett med spisskompetansemiljøet på Enerhaugen om fagutvikling og bidrar med kvalitetssikring av fagveileder.

Barne- og likestillingsdepartementet viderefører ordningen med tilskudd til stiftelsen ATV til drift i 2017. I 2017 ble driftstilskuddet til ATV økt med 10 mill. kroner. Midlene skulle gå til styrking av eksisterende tilbudet, til utvikling av et familiemandat og til etablering av nye kontor. Med et familiemandat er målet at ATV skal kunne gis mer helhetlig behandling av voldsutøvere og deres familier, herunder også unge voldsutøvere.

28. Spredning av sinnemestringsmodellen ved Brøset

Kompetansen og kapasiteten i behandlingstilbudet til voldsutøvere skal styrkes gjennom ytterligere spredning av Sinnemestringsmodellen ved Brøset. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal sørge for at tilbudet blir styrket i alle regioner.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

St. Olavs hospital, avdeling Brøset, fortsetter utdanningen av terapeuter etter Sinnemestringsmodellen, og samarbeider tett med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) om spredningen av tilbudet. Det er utdannet totalt i overkant av 400 terapeuter i sinnemestringsmodellen ved Brøset, hvorav 131 terapeuter er utdannet i planperioden 2014-2016. I 2016 har det blitt utdannet 49 teraputer i sinnemestring Brøset modellen ved tverretatlige tjenestesteder som gir behandling til personer som utøver vold i nære relasjoner. Det ble startet et nytt utdanningskull (nr. 19) i Kristiansand høsten 2016 med 28 deltakere som vil pågå ut 2017. I tillegg er det utdannet 28 programinstruktører som arbeider i fem fengsler og seks friomsorgskontorer etter egen manual akkreditert kriminalomsorgen. Per i dag har alle landets fylker et offentlig tilbud til voldsutøvere etter sinnemestringsmodellen ved Brøset. Sinnemestring Brøset er inkludert på nettsiden dinutvei.no som gir en oversikt over hjelpetilbud over hele landet.

29. Kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av flere forhold knyttet til behandling av voldsutøvere, herunder:

- Kartlegge typologier av vold i nære relasjoner.
- Utarbeide en oversikt over hvilke behandlingstilbud til voldsutøvere som finnes i Norge og hvilke geografiske områder disse dekker, herunder hvilke behandlingsmuligheter det finnes for de ulike typologier av vold.
- Utarbeide oversikt/kartlegge utprøvde modeller og god faglig praksis for behandling av utøvere av vold i nære relasjoner, og herunder kartlegge om det er foretatt måling av effekt.

Kartleggingen kan bygge videre på «*Hjelp og behandling til personer med volds- og aggresjonsproblemer - en nasjonal kartlegging av tilbud*» utarbeidet ved NKVTS i 2007. Utviklingen av tilbudene de siste årene må midlertid ivaretas.

Ansvarlig: BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble i tilskuddsbrevet for 2014 bedt om å gjennomføre en kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere. Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 35 i Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. NKVTS har her fått i oppdrag å kartlegge dagens behandlingstilbud til barn og ungdom som er utsatt for vold og seksuelle overgrep, samt for unge voldsutøvere og overgripere.

Kartleggingen av tilbudet til voksne viser at det finnes ulike behandlingstilbud til voksne som utøver vold, blant annet på familievernkantorene, i spesialisthelsetjenesten, eller ved Alternativ til vold. Det finnes imidlertid flest generelle behandlingstilbud, som i størst grad er innrettet mot å behandle psykiske og rusrelaterte lidelser i befolkningen.

I store deler av landet finnes det ikke spesialiserte behandlingstilbud for voksne som utøver vold. Mange av behandlingseenhetene opplever at de mangler både kunnskap og ressurser til å håndtere voldssakene som er både komplekse og tidkrevende.

Funn fra begge kartleggingene vil være et viktig grunnlag for å vurdere nærmere hvordan behandlingstilbudet til voldsutsatte og voldsutøvere, både voksne og barn, skal videreutvikles.

Kartlegging av behandlingstilbudet for barn og unge som er utsatt eller utøver vold og seksuelle overgrep kan lastes ned her:

<https://www.nkvts.no/rapport/behandlingstilbudet-til-barn-som-er-utsatt-for-og-som-utover-vold-og-seksuelle-overgrep-en-nasjonal-kartleggingsundersokelse/>

Kartlegging av behandlingstilbudet til voksne kan lastes ned her:

<https://www.nkvts.no/rapport/behandlingstilbudet-til-voksne-som-utover-vold-en-nasjonal-kartleggingsundersokelse/>

Lov og rett. Om straffefølgning (tiltak 30-35)

30. Evaluering av bruken av straffeloven § 219

Bruken av straffeloven § 219 skal evalueres. Oppdraget skal gis i tildelingsbrev til Politidirektoratet for 2014 og skal gjennomføres av Politihøgskolen.

Ansvarlig: JD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget ble gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Politidirektoratet ga i disponeringsskriv, datert 31. mars 2014, oppdraget til Politihøgskolen (PHS) og førsteamanuensis Geir Aas forestår evalueringen. Prosjektet hadde oppstart 1. august 2015.

Studien ble ferdigstilt i november 2016 og oversendt fra Politihøgskolen til Justis- og beredskapsdepartementet. Rapporten, som har tittelen «Mishandlingsbestemmelsen. En evaluering av loven mot mishandling i nære relasjoner jf. Strl. § 219 (§ 282/283)» er også distribuert fra Politidirektoratet til politidistriktene.

Rapporten kan lastes ned her:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2427624/mishandlingsbestemmelsen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

31. Analyse av familievoldssakene

Det skal foretas en analyse av familievoldssakene fra anmeldelse til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk sentralbyrå (SSB).

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Det skal foretas en gjennomgang av saker om vold i nære relasjoner fra anmeldelse, gjennom alle ledd i straffesakskjeden, til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Det er en målsetting for oppdraget at det skal danne grunnlaget for utvikling av en fremtidig ny SSB kriminalstatistikk over straffesakskjeden for alle typer av anmeldte lovbrudd. Prosjektet ses i sammenheng med gjennomføringen av tiltak 19 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. Dette tiltaket innebærer en tilsvarende gjennomgang av saker om vold og seksuelle overgrep mot barn.

SSB har opprettet kontakt med forskere fra andre institusjoner som også jobber med prosjekter om vold i nære relasjoner. Det er inngått et samarbeid mellom forskere fra SSB, NOVA, NKVTS og PHS med prosjekter relatert til straffeloven § 219 og den rettslige oppfølgingen av denne bestemmelsen. SSBs oppdrag sees i sammenheng med disse øvrige prosjektene.

Det er utarbeidet en forskningsavtale mellom SSB og JD om oppdraget. Rapport eller tilsvarende publikasjon vil foreligge 4. kvartal 2017.

32. Statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Politidirektoratet vil få i oppdrag å utarbeide statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner hvert andre år, inkludert statistikk og trender. Første rapport skal foreligge i 2014.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Oppdraget er gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Første rapport forelå i januar 2015. Den andre rapporten ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet i februar 2017.

33. Oppfølging av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner skal følges opp og arbeidet i politidistriktene skal videreutvikles. Herunder skal følgende problemstillinger belyses:

- a) Samarbeidsrutiner internt i politiet og mellom politiet og andre aktører
- b) Voldsutsattes møte med politiet
- c) Informasjon til voldsutsatte om gangen i politiets behandling av saken
- d) Politiets håndtering av barn ved utrykning og samarbeid med barnevernet
- e) Eventuell tidsfrist som virkemiddel for å få ned saksbehandlingstiden i saker om vold i nære relasjoner

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Tiltaket følges opp på ulike måter. Tiltaket må ses i sammenheng med tiltak 1 i handlingsplanen og kampanjene «Kjernekar» og «Hvor lite skal du finne deg i?». Kampanjene legger vekt på å skape gode rutiner og mekanismer som gjelder samtlige oppfølgingspunkter under tiltak 33. Tiltaket må også ses i sammenheng med tiltak 44 i handlingsplanen (etableringen av Prosjekt November) samt med etableringen av offeromsorgskontorer lokalisert hos politiet i alle 12 politidistrikt (jf. Opptrappingsplan om vold og overgrep (2017-2021) Prop. 12 S (2016-2017)).

Arbeidet mot vold i nære relasjoner har høy prioritet i politiet. Det er et uttalt mål om økt innsats for å bekjempe og redusere den alvorlige kriminaliteten. Grove integritetskrenkende saker – herunder vold i nære relasjoner – skal prioriteres. Hurtig etterforskning og irettføring, kortere saksbehandlingstid og flere oppklarte saker har fokus. Vold i nære relasjoner er et satsningsområde for politiet, jf. blant annet Riksadvokatens rundskriv.

Et viktig element i tiltak 33 er implementeringen og derigjennom bruken av risikovurderingsverktøyet SARA:SV (*Spousal Assault Risk Assessment guide: Short Version*). En gjennomgang av distriktenes rapporteringer om bruken av SARA viste et behov for en tettere oppfølging av distriktenes bruk av risikovurderingsverktøyet. Det er derfor fra 1. tertial 2017 foretatt endringer i PSV (politiets styringsverktøy) som skal gjøre distriktenes rapporteringer bedre og mer ensartet. Det er også utarbeidet en rutinebeskrivelse som skal hjelpe distriktene i rapporteringen. Distriktene skal ha kunnskap om antall saker om vold i

nære relasjoner/familievold og dermed antall SARA-saker/vurderinger som skulle vært foretatt, antall SARA-vurderinger som er utført og hvilket risikonivå disse er vurdert til.

Rapporteringen fra 1. tertial 2017 viser at det jobbes godt i mange distrikter, men at det fortsatt gjenstår noe før full måloppnåelse. Det er til dels store interne forskjeller i de nye politidistriktene. I de nye politidistriktene skal det innføres ulike standardiserte funksjoner. Det antas at utviklingen vil være positiv etter hvert som man får full effekt av de nye funksjonene i de nye politidistriktene.

Det pågår et arbeid i regi av Politidirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet om etablering av rutiner for samarbeid mellom politi og barnevern ved utrykning i saker om vold i nære relasjoner. Det så langt i arbeidet ikke er identifisert områder hvor man har sett behov for regelendringer for å bedre samarbeidet.

Gjennom det pågående arbeidet utarbeides det detaljerte rutinebeskrivelser for ulike scenarioer. I tillegg legges det vekt på at barnevernet og politiet skal øke sin kunnskap om hverandre; hvilke roller man har og hvilket regelverk den enkelte etat må forholde seg til. Det legges også vekt på å øke kunnskapen om eksisterende regelverk og hvilket handlingsrom for samarbeid dette gir. I de nye politidistriktene skal det innføres ulike standardiserte funksjoner. Dette er også tiltak som vil påvirke samarbeidet mellom politi og barnevern i positiv retning.

34. Oppdatering av politiets veileder og tiltakskort

Politiets veileder og tiltakskort skal oppdateres i forbindelse med oppfølgingen av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner, jf. tiltak 33.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I stedet for å oppdatere veilederen i den form den har i dag, vil Politidirektoratet foreta en gjennomgang av politiets kompetanseplattform KO:DE og oppdatere og supplere plattformen med eventuell manglende informasjon. KO:DE er den valgte kanalen for kunnskapsdeling i politiet.

Dette arbeidet var planlagt ferdigstilt i løpet av 2016, men er av ressursmessige årsaker ikke slutført etter planen. Arbeidet med oppdatering og kvalitetssikring av innholdet som ligger på det aktuelle området på KO:DE er påbegynt og vil fortsette i 2017.

35. Fagsamling om vold i nære relasjoner

Det skal etableres årlige fagsamlinger om vold i nære relasjoner for politi og påtalemyndighet der søkelyset rettes mot ulike aspekter og utfordringer ved den strafferettslige behandlingen av saker om vold i nære relasjoner. Ansvarlige for gjennomføringen av seminarene vil være Politidirektoratet i samarbeid med Riksadvokaten og Kripas.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Oppdraget ble gitt til Kripas i tildelingsbrev for 2015. Det første nasjonale fagseminaret om vold i nære relasjoner ble avholdt 12.-13. januar 2016. Arrangementet ble avholdt i Kripas' lokaler. Programmet ble utarbeidet i samarbeid mellom Kripas, Riksadvokaten og Politidirektoratet og ulike aspekter innen både strafferettssporet og det forebyggende sporet ble tatt opp. Fagseminaret var fulltegnert med 104 deltakere.

Samlingen i år ble avholdt i Kripas' lokaler 31. januar til 1. februar 2017. Temaet for årets konferanse var mishandling og alvorlig vold mot barn. Som foregående år var det stor pågang fra distriktene hva gjelder deltakelse på fagdagen. Arrangementet var fulltegnert med rundt 130 deltakere.

Tilbakemeldingene/evalueringene i etterkant av arrangementet var svært positive både hva gjelder innhold og praktisk gjennomføring. Det er også kommet flere innspill til tema for samlingen i 2018. Interessen for seminaret og tilbakemeldingene viser at det er svært ønsket og anses nyttig med et nasjonalt fagseminar om vold i nære relasjoner. Seminaret har funnet en form som anses hensiktsmessig.

Samhandling i praksis. Om samarbeid og samordning (tiltak 36-45)

36. Gode modeller for samarbeid

Det skal årlig arrangeres konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning og utdeles en samarbeids- og samordningspris. Prisen skal tildeles gode, lokalt forankrede og varige samarbeidsprosjekter som har som mål å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennomført konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning årlig siden 2012. Konferansen for 2016 ble gjennomført 7. desember i Trondheim, i samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Midt. Konferansen hadde rundt 160 deltakere fra kommuner, statlige etater og frivillige organisasjoner. Hensikten med konferansen er å bidra til bedre samarbeid og samordning lokalt i arbeidet mot vold i nære relasjoner gjennom å vise fram gode modeller for samarbeid.

I tilknytning til konferansen deles det ut en samarbeids- og samordningspris. Prisen deles ut av politisk ledelse i Justis- og beredskapsdepartementet og skal gå til gode og varige lokale samarbeidsprosjekter, hvis formål er å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. I 2016 gikk prisen til konsultasjonsteamene i region vest. Begrunnelsen for tildelingen er at disse tverretatlige konsultasjonsteamene representerer gode, virksomme og varige lavterskeltilbud som er lokalt forankret og som har som hovedmålsetting å forebygge, bekjempe og gi faglig veiledning i saker som omhandler vold og seksuelle overgrep. Konsultasjonsteamenes virksomhet i kommunene bidrar til økt avdekking av, og sprer kunnskap om, vold og overgrep. Konsultasjonsteamenes arbeid er et viktig tilskudd i det lokale arbeidet mot vold i nære relasjoner. Dette kommer godt fram i mange kommunale handlingsplaner mot vold.

Regjeringen har, sist i Opptrappingsplan mot vold og overgrep (Prop. 12 S (2016–2017)), understreket behovet for etableringen av konsultasjonsteam eller tilsvarende samarbeidsformer i arbeidet mot vold og overgrep. I region vest er det gjort et stort stykke arbeid for å få dette til, og er et eksempel til etterfølgelse. Departementet vil også trekke fram RVTS Vest sin viktige rolle i etableringen av de 32 teamene. Dette er midt i kjernen av RVTSene sitt oppdrag med undervisning, veiledning, informasjon og nettverksarbeid.

Konferansen høsten 2017 planlegges avholdt 5. desember i Tromsø. RVTS Nord vil stå for gjennomføringen av konferansen.

37. RVTSenes rolle i tverretatlig samarbeid og samordning

De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) spiller en viktig rolle i tverretatlig samarbeid og samordning i regionene. RVTSenes rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner, skal tydeliggjøres i tilskuddsbrevene til RVTSene for 2014.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner

vektlegges i sentrenes tilskuddsbrev fra Helsedirektoratet. RVTSenes årsrapporter viser at flerfaglig, tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid står sentralt i alle de fem sentrenes arbeid med kompetanseheving. Sentrene skal rapportere på aktiviteten i 2017 innen 1. april 2018.

38. Kommunale handlingsplaner

Det utarbeides en webbasert veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner som et hjelpemiddel for utarbeidelse av kommunale handlingsplaner. Kommunene skal fortsatt oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Planene bør også inkludere tiltak mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. RVTSenes rolle i dette arbeidet skal styrkes og tydeliggjøres. Kommunenes utarbeidelse og bruk av kommunale handlingsplaner skal kartlegges.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

Web-basert veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner er utarbeidet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Veilederen er tilgjengelig her:

<https://www.nkvts.no/sites/komplan/Sider/default.aspx>

Omfanget av utviklede kommunale handlingsplaner ble kartlagt av SINTEF på oppdrag fra Helsedirektoratet i 2015 (IS-24/8-rapportering): Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid 2015: Årsverk, kompetanse og innhold i tjenestene:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1117/IS%20-24-8-Kommunalt-psykisk-helse-og-rusarbeid-2015.pdf>

Informasjon om hvor mange kommuner som har en utarbeidet handlingsplan vil i det videre bli innhentet via nytt KOSTRA-skjema. Det er i 2016 utviklet og ferdigstilt et eget KOSTRA-skjema for årlig innhenting av opplysninger om kommunenes arbeid knyttet til oppfylging av Krisesenterlova (jf. tiltak 14). Det nye skjemaet inneholder blant annet spørsmål om kommunen har en politisk vedtatt plan for arbeid mot vold i nære relasjoner, om den har utnevnt noen med koordineringsansvar for arbeidet mot vold i nære relasjoner, og hvilke av kommunens tjenester som har et formalisert samarbeid med kommunens krisesentertilbud om helhetlig oppfølging av brukerne (jf. §§ 1 og 4 i Krisesenterlova). Skjemaet skal etter planen tas i bruk og sendes ut første gang i 2017, for innsamling av tall for virksomhetsåret 2016.

Kartleggingen fra 2015 viser at 35 prosent av kommunene hadde en aktiv handlingsplan for håndtering av vold i nære relasjoner. Dette representerte en betydelig økning fra det foregående året, hvor det var én av fem kommuner som hadde en aktiv handlingsplan. De fleste storkommunene (50 000 innbyggere eller mer) hadde i 2015 en aktiv handlingsplan (79

prosent). Av kommuner med en aktiv handlingsplan, hadde tilnærmet alle benyttet veilederen for utvikling av handlingsplaner (97 prosent).

RVTSe arbeider aktivt med å støtte kommuner i deres utvikling av handlingsplaner. Sentrene legger særlig vekt på at handlingsplanene bør ha et livsløpsperspektiv og inkludere tiltak mot vold mot eldre. Videre fokuseres det på iverksetting i kommunene av planene som utarbeides.

NKVTS har i 2017 justert og oppgradert den nettbaserte veilederen for utvikling av kommunale handlingsplaner.

39. SLT og Politiråd

Politiet skal ta initiativ til lokalt samarbeid om forebygging av vold i nære relasjoner gjennom politirådene. Det skal videre stimuleres til at vold i nære relasjoner settes på dagsorden via samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). Det er viktig at aktørene i det forebyggende arbeidet i størst mulig grad gjør den kunnskap de besitter tilgjengelig for sine samarbeidspartnere.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Langt de fleste kommuner har i dag politiråd. Evalueringen av politirådene (Rambøll 2014) viser at politirådene i dag er en god arena for kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom politi og kommune og bidrar til å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet lokalt. Evalueringen viser videre at flere politiråd har hatt temaet vold i nære relasjoner på agendaen og at mange ønsker å ha mer fokus på dette temaet.

Arbeidet med videreutvikling av politirådene ses i sammenheng med tiltak 21 i handlingsplanen for forebygging av kriminalitet som innebærer at samarbeidet i politirådene skal styrkes. Politidirektoratet har, i dialog med kommunenes interesseorganisasjon KS, utarbeidet en veiledning for egevaluering av det enkelte politiråd. Denne er ment å bidra til å styrke samarbeidet, øke potensialet i, og nytteverdien av, det enkelte politiråd. Veiledningen ble sendt politidistriktene høsten 2016 for iverksetting av egevaluering. Flere distrikter har gjennomført evaluering av politirådssamarbeidet, og det vil bli rapportert på oppfølging av evalueringene gjennom 2017.

40. Individuell plan

Voldens omfattende konsekvenser innebærer at en del voldsutsatte trenger hjelp fra flere tjenester. Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Det vises til regelverk om individuell plan og koordinator som er omtalt i Meld. St. 15 (2012-2013) om vold i nære relasjoner, kapittel 10.5. Tilbud om tjenester etter Krisesenterlova kan inngå som ledd i samordning av individuell plan etter annen lovgivning. Erfaringer med bruk av individuell plan for personer utsatt for vold i nære relasjoner skal kartlegges, blant annet gjennom evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterlova.

Ansvarlig: BLD, KMD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Tilbud om tjenester etter krisesenterloven kan inngå som ledd i samordning av individuell plan etter annen lovgivning (§ 4). Retten til individuell plan er hjemlet både i helse- og omsorgslovgivningen, arbeids- og velferdslovgivningen og barnevernloven.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har laget en oversikt over gjeldende lovverk på området og kartlagt dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan. Kartleggingen bygger på evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterloven (jf. tiltak 14), annen forskning på området, og den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudene og det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap/ æresrelatert vold. Kartleggingen viser at det ikke foreligger dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan overfor voldsutsatte.

Bufdir gjennomfører i 2016/17 en utprøving av individuell plan, integrert i: 1) Videreutvikling av det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge over 18 år utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold og 2) Utviklingsprosjekter for å styrke krisesentertilbudet for særlig utsatte grupper (jf. tiltak 14 og 17). Erfaringene vil gi bedre kunnskap om fordeler og utfordringer knyttet til bruk av individuell plan for voldsutsatte med sammensatte hjelpebehov og vil sammenstilles i en egen prosjektrapport (2017). Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet deltar, sammen med Bufdir, i en arbeidsgruppe knyttet til tiltaket. Rapporten vil foreligge ved årsskiftet 2017/18.

41. Forum for samarbeid mellom frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter

Det skal etableres et forum for frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter for å styrke samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Forumet skal møtes to-tre ganger i året og vil ledes av Justis- og beredskapsdepartementet.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Siden våren 2014 er det arrangert seks møter i forum for samarbeid mellom nasjonale myndigheter og frivillige organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Møtene ledes av statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet. Til stede på møtene er rundt 40 deltakere fra frivillige organisasjoner, fagmiljøer, departementer og direktorater. Det foreløpig siste møtet ble avholdt 9. mai 2017. Neste møte planlegges avholdt høsten 2017.

Forumet skal bidra til å videreutvikle og styrke det faglige nettverket på feltet vold i nære relasjoner mellom statlige myndigheter, ulike fagmiljøer og organisasjoner. På forumsmøtene understrekes viktigheten av at alle gode krefter trekker i samme retning. De frivillige organisasjonene utgjør et viktig supplement til de offentlige tjenestene og kan i mange tilfeller tilby andre løsninger og kvaliteter enn det offentlige hjelpeapparatet kan.

På det første møtet i forumet presenterte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), resultater fra sin undersøkelse om vold og voldtekt fra februar 2014. Undersøkelsen viser at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. Kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Se for øvrig status for tiltak 7 i handlingsplanen.

Hvordan å sikre hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper var tema for den andre møtet i forumet. Det ble i særlig grad fokusert på voldsutsatte kvinner i aktiv rus og voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn. Innledere på møtet var representanter for Vest-Agder Krisesenter og Kirkens bymisjon i Kristiansand om etableringen av trygg og midlertidig botilbud for voldsutsatte kvinner i aktiv rus, prosjektleder for prosjektet «Krisesentertilbud for voldsutsatte kvinner med tilleggsproblematikk» om behov og dilemmaer i arbeidet med voldsutsatte kvinner i aktiv rus, MiRA Ressurssenter for minoritetskvinner og Somalisk Kvinneforening om voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn – behov, utfordringer og gode løsninger.

På det tredje møtet i forumet var hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper igjen tema for forumsmøtet, nå med fokus på eldre og personer med nedsatt funksjonsevne som utsettes for vold i nære relasjoner. Vern for eldre i Oslo og NKVTS innledet om temaet eldre utsatt for vold i nære relasjoner, mens NOVA holdt et innlegg om personer med nedsatt funksjonsevne utsatt for vold og overgrep. I tillegg presenterte NKVTS arbeidet med å etablere en ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt (jf. tiltak 18a) og Kripos presenterte den

politiets kommende kampanje om vold i nære relasjoner «Hvor lite skal du finne deg i?» (jf. tiltak 1).

Det fjerde møtet i forumet fant sted 14. desember 2015. Temaet for møtet var forebygging av vold i nære relasjoner. Incestsenteret i Vestfold presenterte sitt nye undervisningsopplegg for femåringer i barnehagen, Reform – ressurscenter for menn presenterte prosjektet «Stopp kjærestevolden» som er et undervisningsopplegg tilpasset konfirmanter, mens Alternativ til vold presenterte «Si det som det er!» - et undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner for ungdomsskoleelever (se <http://www.stoppvold.no/>). I tillegg informerte MiRA-Senteret om sin nye rapport om forebygging av vold i et minoritetsperspektiv og Krisesenteret i Vestfold om utviklingen av pilotprosjektet «SARA for barn» - en videreutvikling av risikovurderingsverktøyet SARA (*Spousal assault risk assessment guide*) til også å omfatte barns situasjon.

Det femte møtet fant sted 18. oktober 2016. Temaet for møtet var offeromsorg, og innleggene omhandlet krisesentrenes rolle i reetableringsfasen (ved Indre Østfold krisesenter), incestsentrenes støttetilbud og samarbeid med øvrige aktører (ved FMSO/SMISO Telemark), offeromsorgen i skjæringspunktet mellom politi og øvrig hjelpeapparat (ved Prosjekt November) samt støtte gjennom rettsprosessen (ved Røde Kors vitnestøtte).

På det foreløpig siste møtet i forumet 9. mai 2017 var det de frivillige organisasjonene sin rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner som sto i fokus. MiRA-senteret, JURK, Norske kvinner sanitetsforening (NKS) og Reform – ressurscenter for menn innledet til diskusjoner rundt spørsmålene; *Hvorden er det å være frivillig på dette feltet i Norge i dag? Hva kan gjøres for å styrke de frivilliges posisjon? Hvor er det huller i støtteapparatet og hvor kan de frivillige bidra i større grad?* På forumsmøtet 9. mai ble også Europarådets konvensjon om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner tematisert. Krisesentersekretariatet holdt et innlegg om hvordan de frivillige organisasjonene i Norge kan gjøre bruk av Europarådskonvensjonen i sitt arbeid.

42. Tilskuddsordning for arbeid mot vold i nære relasjoner

Det skal opprettes en tilskuddsordning blant annet for frivillige organisasjoner. Tilskuddet vil lyses ut første gang for 2014 med søknadsfrist i januar 2014. Tilskuddsordningen skal sees i sammenheng med øvrige tilskuddordninger på området.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014

STATUS:

Det ble i 2014 opprettet en tilskuddordning på til tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Ordningen ble styrket med 2,5 millioner fra 2015 slik at til sammen 11,6 millioner kroner ble lyst ut i januar 2016 med søknadsfrist 5. februar 2016. Justis- og beredskapsdepartementet mottok søknader om tilskudd til rundt 80 ulike tiltak. 35 ulike tiltak

har mottatt tilskudd i 2016. Tilskuddsmidlene for 2017 (11 790 000 kroner) ble lyst ut 3. februar med søknadsfrist 3. mars 2017. Fra 2017 er det Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging som forvalter tilskuddsordningen.

43. Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt

Det skal iverksettes tiltak for å påse at taushetsplikten ikke er til hinder for et godt samarbeid mellom ulike instanser i arbeidet mot vold i nære relasjoner, samt legge til rette for at opplysningsplikten til barnevernet og avvergeplikten oppfylles. To arbeidsgrupper, ledet av henholdsvis Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet skal følge opp NOVAs rapport «*Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Regelkunnskap og praksis*» fra april 2013. Resultatene fra disse to arbeidsgruppene vil utgjøre en del av grunnlaget for tiltakene som skal iverksettes rundt samarbeid om saker om vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Tiltaket er konkretisert i regjeringens tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. Arbeidet knyttet til bestemmelser om taushetsplikt og opplysningsplikt i forvaltningen skal følges opp. Målet er å komme frem til en entydig forståelse som kan erstatte eksisterende veiledere og eventuelt føre til endringer i gjeldende bestemmelser.

Justis- og beredskapsdepartementet har på trappene en enkeltpersonsutredning som skal resultere i et utkast til en tverrsektoriell, praktisk anlagt og autoritativ veileder som skal gi en felles forståelse av regelverket om taushetsplikt og informasjonsutveksling i forvaltningen. Et særlig viktig moment i arbeidet skal være å få slått tydelig fast når det foreligger plikt eller rett til å gi opplysninger til politiet eller andre myndigheter. Arbeidet skal ta utgangspunkt i eksisterende regelverk om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett i forvaltningsloven og sektorregelverket. Dersom det i forbindelse med utredningen avdekkes utilsiktede forskjeller mellom regler, problemer knyttet til ulik utforming av regler som er ment å ha samme innhold, unødig komplisert utformede regler eller liknende problemer, må dette påpekes, og det skal lanseres forslag til hvordan det kan løses. Et alternativ er her lov- og forskriftsendringer. Utredningen blir igangsatt over sommeren 2017.

44. Etablering av «Karin» (barnehus for voksne) som prøveprosjekt

Et samarbeidsprosjekt tilsvarende Karin i Malmø, der politi og tjenesteapparat gir bistand til voldsutsatte i samme lokalitet, skal prøves ut. Prøveprosjektet skal etableres på Stovner i Oslo og skal starte opp høsten 2014. Prosjektperioden er tre år fra etablering.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gitt Politidirektoratet i oppdrag å etablere et samarbeidsprosjekt der politi og øvrig tjenesteapparat samlokaliseres etter modell fra tilsvarende prosjekt «Karin» i Malmø. Prosjektets overordnede mål er å gi et bedre, mer helhetlig og samordnet tilbud til kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Det treårige prøveprosjektet, som har fått navnet «Prosjekt November», er etablert på Stovner politistasjon i Oslo politidistrikt. Prosjektet skal legge til rette for:

- At politiet og det øvrige tjenesteapparatet gir bistand til utsatte for vold i nære relasjoner i samme lokalitet
- Bedre oppfølging av utsatte/pårørende i saker om vold i nære relasjoner
- Bedre sammenheng i oppfølgingen av utsatte for vold i nære relasjoner, voldsutsattes barn og utøvere av vold i nære relasjoner
- Bedre rådgivning og informasjon om selve prosessen
- Bedre lokal samordning og samarbeid mellom politi og øvrig tjenesteapparat i saker om vold i nære relasjoner og dermed redusere belastningen for utsatte og pårørende
- Bedre sikkerhet for utsatte og bidra til å forebygge/ redusere risiko for nye voldshandlinger

Prosjekt November ble åpnet av justis- og beredskapsministeren 12. november 2015 i nye lokaler spesielt tilrettelagt for prøveprosjektet. Det er ansatt en politifaglig leder, en sosialfaglig leder, en klinisk sosionom, en sosionom og to politianalytikere i prosjektet. Pilotprosjektet vil utarbeide metodikk som er uavhengig av prosjektets stedsplassering på Stovner politistasjon slik at metodikken kan benyttes i andre kommuner og politidistrikt.

Prosjektet har vært i aktivt arbeid med samtlige ansatte på plass siden 4. januar 2016. Det er etablert en samhandlingsrutine med Familievoldsavsnittet på Stovner Politistasjon. Prosjekt November samarbeider med en fast etterforskergruppe bestående av syv etterforskere, én førstebetjent og to jurister. Saker drøftes ved oppstart, og håndteres/gjennomføres så langt det er mulig i Prosjekt Novembers lokaler. Prosjekt November tar i hver sak det fulle ansvar for støtte, stabilisering, oppfølging og sikkerhet rundt den utsatte. I tillegg har prosjektet jobbet bevisst opp mot voldsutøver i flere saker, for å skaffe erfaring i betydningen av dette arbeidet.

Prosjektets tverretattlig arbeid har bestått av dialog og kontakt med aktuelle aktører i hjelpeapparatet knyttet til hver enkelt sak. Samarbeidet har i hovedsak foregått per telefon/brev. I enkelte tilfeller har ansatte i Prosjekt November fulgt brukeren til riktig instans, og bidratt til ivaretagelsen av brukerens rettigheter til praktisk, økonomisk og juridisk hjelp.

Prosjektet har god dialog med andre i hjelpeapparatet knyttet til konkrete saker prosjektet jobber med. Det har vist seg utfordrende å få til en modell der samarbeidende etater bistår med sine tjenester i prosjektets lokaler. Dette er knyttet til forankring og forståelse av mandat og finansiering av tjenestene.

Prosjektet følgeevalueres av NOVA som en del av forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner, finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet, jf. tiltak 11.

Prosjektets effekt på politiets overordnede målsettinger

Politiets overordnede samfunnsoppdrag er å beskytte utsatte for vold, samt avdekke antatte store mørketall. Politiet arbeider for å få flere anmeldte saker, kortere saksbehandlingstid, høyere oppklaringsprosent og flere tiltaler/dommer. Prosjekt November har så langt vist seg å bidra til at etterforskningen i familievoldssakene blir mer effektiv, etter som prosjektet tar over en del arbeidsoppgaver som tidligere ble håndtert av etterforsker. Prosjektet ser også ut til ha effekt på saksbehandlingstiden, da prosjektet med sin tunge ressurs kan gå inn i en tidlig fase, og kjøre flere arbeidsprosesser parallelt hva gjelder risikovurdering/håndtering samt anbefaling/henvisning til klinisk behandling, oppfølging, stabilisering med mer. Alt dette til sammen vil også føre til en bedre oppfølging av, og sikkerhet for, den utsatte.

Prosjekt November ønsker i større grad å bidra inn i arbeidet med å redusere mørketallene, for å yte mer og bedre hjelp til de som trenger det samt sørge for at flere saker blir anmeldt. Prosjektet er derfor i gang med å jobbe aktivt med saker som ikke er anmeldt, men som ligger i politiets system som bekymringsmelding/henvendelse i PO (politioperativt system). Målet er å kunne nå flere med viktig informasjon om rettigheter og muligheter og derigjennom kunne gi rett veiledning videre i forhold til straffesak og/eller øvrig hjelpeapparat.

Forebygging av gjentatt partnervold er en viktig oppgave for politiet. Prosjektet ivaretar dette gjennom en systematisk bruk av ulike risikovurderingsverktøy tilpasset den enkelte sak. Arbeid med voldsutøver er viktig i denne forbindelsen. Oppfølging og hjelp til utøver er viktig i den aktuelle saken for å bryte voldssirkelen og hjelpe den utsatte til å kunne leve et liv uten vold. Arbeid med utøver er også viktig i et langsiktig perspektiv med tanke på forebygging av nye voldshandlinger også mot andre personer.

Status for prosjektet per 1. mai 2017

Prosjektgruppen fungerer godt. Arbeidet kan grovt inndeles i to; de som jobber primært opp mot trusselutsatt og de som jobber primært opp mot trusselutøver. Prosjektet har nå god erfaring med en kombinasjon av politifaglig og helsefaglig perspektiv i alle saker.

Per 1. mai 2017 (1. tertial) hadde prosjektet gjennomført 200 brukersamtaler, inkludert kartleggingssamtaler, parsamtaler mv. Det er gjennomført en rekke samordningsmøter. Det er i første tertial 2017 registrert 47 nye «klienter» og det er foretatt 17 SARA-vurderinger i regi av prosjektet (jf. tiltak 33). Saken som prosjektet arbeider med er svært (ressurs)krevende. Det gjennomføres mellom 2 og 12 samtaler og gjennomføres ett eller flere koordineringsmøter per sak.

Interne rutiner er utarbeidet og skriftliggjort og saksbehandlings- og prosjektstyringsverktøy er implementert. Prosjektet har fokus på notoritet og dokumentasjon i alle saker. Det meldes om gode samarbeidsrutiner internt, spesielt i saker der barn er involvert.

Prosjektet har arbeidet mye med å få på plass avtaler for kontaktpunkt og rutiner for samarbeid. Det har blant annet vært arbeidet opp mot utlendingsforvaltningen, domstolsadministrasjonen, vitnestøtte og Oslo tingrett, barneverntjenesten og Statens barnehus Oslo. Samarbeidsavtaler med enkelte eksterne aktører er på plass, mens andre er under arbeid. Prosjektet har et utstrakt tverrfaglig samarbeid (UDI/UNE/Politiets utlendingsenhet, fastleger, DPS, legevakt, Vern for eldre, samtlige barneverntjenester m.fl.).

Videre har det vært arbeidet med metodeutvikling knyttet til voldsutøver, sikkerhet for barn med mer, med avstemming opp mot andre aktører som for eksempel Alternativ til vold, sinnemestringsmodellen Brøset, Grorud DPS og Helse Sør-Øst.

Prosjekt November har også hatt en god del utadrettet virksomhet. Nyhets-, og medieoppslag, lokale og nasjonale reportasjer og (fag)artikler samt oppmerksomhet i forbindelse med markeringen av ett års drift. I tillegg har prosjektet holdt en rekke foredrag og arbeidet har blitt presentert for ulike etater og samarbeidspartnere.

Det arbeides fortsatt med utvidelse av lokalene for å bedre situasjonen i forhold til eksterne samarbeidsaktører.

Politidirektoratet følger prosjektet gjennom tett dialog med Oslo politidistrikt og møter i styringsgruppen for prosjektet. I tillegg følges evalueres prosjektet av forskningsinstituttet NOVA gjennom forskningsprogram om vold i nære relasjoner.

45. Nordisk og Europeisk samarbeid

Det nordiske og europeiske samarbeidet rundt arbeidet mot vold i nære relasjoner skal videreutvikles blant annet gjennom Nordisk ministerråd og EØS finansieringsordningen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nordisk ministerråd

Gjennom et nordisk samarbeid på administrativt nivå ble det utarbeidet en rapport med oversikt over erfaringer med sikkerhetsvurderingsverktøy i de nordiske landene. Rapporten, som ble ferdigstilt i mars 2014, kan lastes ned her:

<http://www.norden.org/no/publikasjoner/publikasjoner/2014-521>

Det nordiske ministerrådets samarbeidsprogram for nordisk likestillingssamarbeid har to overgripende tema i årene 2015-2018, hvorav ett er velferd og innovasjon. Innenfor rammen av dette temaet har alle de nordiske landene, inkludert Færøyene, Grønland og Åland, nulltoleranse som mål når det gjelder kjønnsbasert vold. Kampen mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er en sentral del av det nordiske samarbeidet for likestilling.

I juli 2011 ble Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner vedtatt. Konvensjonen, som har fått navnet Istanbulkonvensjonen, er undertegnet av alle de nordiske landene. Sverige, Danmark og Finland har ratifisert konvensjonen og Norge forbereder ratifisering. og en samtykkeproposisjon skal behandles i Stortinget.

Under Norges ordførerperiode i Nordisk Ministerråd gjennomføres prosjektet «De nordiske landenes implementering av Istanbulkonvensjonen». Formålet med prosjektet er å utrede de nordiske landenes implementering av et utvalg paragrafer/forpliktelser i Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen) for å lære av hverandres arbeid, utvikle og forbedre innsatsen. I juni 2017 er det avholdt et nordisk arbeidsseminar i København med formål å dele gode erfaringer og drøfte utfordringer. Prosjektet skal avsluttes med en konferanse i Oslo høsten 2017.

Norge har også under formannskapet i Nordisk Ministerråd den 21. juni 2017 arrangert en Nordisk konferanse om hatefulle ytringer i Stavanger. Temaet var kunnskap om og erfaringer fra arbeid mot hatefulle ytringer, med særlig fokus på kjønnsbaserte hatefulle ytringer og ungdomsperspektivet. Målgruppen er myndigheter, forskere, eksperter og sivilt samfunn fra og utenfor Norden, for å diskutere hvordan vi kan motarbeide hatefulle ytringer.

Alternativ til vold (ATV) arrangerer i år en nordisk konferanse om vold i nære relasjoner. Bufdir støtter denne konferansen og arrangerer i år en prekonferanse. På denne prekonferansen vil vi invitere nordiske myndigheter med ansvar for forebygging og avhjelping av vold mot barn og unge. Temaene vil være styrker og svakheter i hvordan sentrale myndigheter i Norden arbeider med vold og overgrep? Hva er likt/ulikt og hvilke følger får dette? Hvordan arbeider myndigheter på fylkes-/regionsnivå og på kommunalt nivå med vold, og hva kan vi lære til eget samarbeid med samme nivå i andre nordiske land?

EØS-finansieringsmekanismen

Samarbeidet rundt EØS finansieringsmekanismene, programområdet vold i nære relasjoner og likestilling fortsetter gjennom flere etaters rolle som programpartnere. Nærmere informasjon om EØS-programmet kan hentes her:

<http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaportalen/eos-midlene.html?contentid=685567&id=684349>

Likestillingsombudet (LDO) har vært programpartner og Justis- og beredskapsdepartementet har deltatt i en rådgivende funksjon innenfor programområdet likestilling i Spania. Informasjon om programmet kan lastes ned her: <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Equality-and-Anti-discrimination-Ombud>

Politidirektoratet har inngått samarbeid med henholdsvis rumensk og litauisk politi på fagområdet vold i nære relasjoner. I Romania har Politidirektoratet vært programpartner sammen med Europarådet. Sistnevnte har da i hovedsak stått for aktiviteter som har rettet seg mot personell i domstoler og påtalemyndigheten i landet, mens Politidirektoratet har hatt fokus på politisiden.

Norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse har deltatt sammen med representanter fra Politidirektoratet i de ulike fellesaktivitetene i begge land. Det har blant annet vært avviklet flere gjensidige studiebesøk, diverse workshops, utvikling av undervisningsmateriale samt opplæring av henholdsvis litauiske og rumenske politiinstruktører.

Politidirektoratet ser det som nyttig å dele «best practice» med andre europeiske land på fagområdet. I tillegg til representanter fra Politidirektoratet deltar også norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse i prosjektene. Politidirektoratets samarbeid under inneværende periode av EØS-finansieringsordningene avsluttes i løpet av 2017 da finansieringsperioden går mot slutten.

For mer informasjon om disse prosjektene; <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Police-Directorate>

Helsedirektoratet er Donor Program Partner i Estland og Slovakia, og yter teknisk og strategisk bistand til programoperatørene i disse landene. For informasjon om prosjektene: <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Directorate-of-Health>.

Programmet for den utgående programperioden er avsluttet i Estland. En ny MoU for neste programperiode (2014-2021) ble signert i mai 2017. Helsedirektoratet skal være Donor Program Partner sammen med Folkehelseinstituttet.

Slovakia har søkt om forlengelse av programmets implementeringsperiode og kommer til å fortsette å arbeide med dette ut året. Sluttkonferansen arrangeres i juni 2017. En ny MoU for perioden 2014-2021 er signert og det arbeides med å definere innholdet i det nye programmet.

Det har vært betydelig aktivitet i programmene i Estland og Slovakia og mange av prosjektene har norsk partner. Det er gjennomført studieturer. Helsedirektoratets bidrag har

blant annet vært å fasilitere utveksling mellom estiske og slovakiske partnere og programpartnere i Norge samt å formidle resultater fra programmene så langt. Blant annet er modellen med overgrepsmottak eksportert til Estland. Der tilbyr man nå disse tjenestene på åtte ulike sykehus/klinikker.